

Evaluatie Subsidieregeling Landschapselementen Noord- Holland 2002

Notitie in opdracht van Landschap Noord-Holland

P. Terwan
J. van Miltenburg
Utrecht, mei 2003

Paul Terwan

onderzoek & advies

Inhoud

1. Karakter, doelen en prioriteiten van de regeling	1
2. Evaluatievragen en werkwijze	2
3. De resultaten van 2002 in feiten en cijfers	3
3.1 Beschikkingen en bedragen	3
3.2 Karakter van de gehonoreerde aanvragen	3
3.3 Regionale spreiding	4
3.4 Aanvragen voor advisering, scholing, begeleiding etc.	6
3.5 Afwijkingen van de normbedragen	6
3.6 Medefinanciering	6
3.7 Karakter van de afgewezen aanvragen	7
4. De evaluatie	8
4.1 Promotie en werving	8
4.2 Aanvraagprocedure	10
4.3 Deelname	10
4.4 Motieven van niet-deelnemers	11
4.5 Beoordeling van aanvragen	11
4.6 Worden de provinciale doelen gehaald?	13
4.7 Hoogte van de subsidie en medefinanciering	15
4.8 Samenwerking tussen de betrokken partijen	16
4.9 Toekomst van de regeling	16
5. Conclusies en aanbevelingen	19
Bijlagen:	
1. Karakteristieke elementen per regio en prioritaire elementen en gebieden vanuit het provinciaal beleid	23
2. Spreiding particuliere beschikkingen landschapselementen 2002	25
3. Spreiding collectieve beschikkingen landschapselementen 2002	26
4. Particuliere en collectieve beschikkingen uitgesplitst	27
5. De evaluatievragen in detail	29
6. Resultaten van de enquête onder deelnemers	30
7. Volledige evaluatiebijdrage Landschap Noord-Holland	35

1 Karakter, doelen en prioriteiten van de regeling

Ter versterking van het provinciale landschapsbeleid heeft de provincie Noord-Holland in 2000 besloten om budget beschikbaar te stellen voor een bijdrageregeling voor landschapselementen. Om ervaring op te doen met verschillende uitvoeringsaspecten (o.a. individuele en collectieve aanvragen, sturing naar element en regio) is in 2001 eerst een proefproject uitgevoerd in Noord-Holland Midden. Toen dit succesvol bleek, hebben Gedeputeerde Staten medio 2002 de *Deelverordening Landschapselementen Noord-Holland 2002* vastgesteld. In het kader van deze verordening is de regeling in 2002 eenmalig (in september-oktober) opengesteld. Vanaf 2003 zal de regeling jaarlijks tweemaal worden opengesteld.

In deze notitie evalueren we de resultaten van de eerste openstelling. Eerst, hierna in dit hoofdstuk, beschrijven we kort de opzet van de regeling. Daarna, in hoofdstuk 2, gaan we nader in op de vragen en werkwijze die we bij de evaluatie hebben gehanteerd. In hoofdstuk 3 presenteren we de cijfermatige resultaten van de openstelling. In hoofdstuk 4 volgt de eigenlijke evaluatie. We besluiten in hoofdstuk 5 met conclusies en aanbevelingen voor de toekomst van de regeling.

De mogelijkheden van de regeling in kort bestek

Hierna schetsen we kort de opzet van de regeling. Voor meer informatie hierover verwijzen we naar het informatiemateriaal dat over de regeling beschikbaar is op de websites van provincie en Landschap Noord-Holland.

- de regeling is een zogeheten *tender*regeling: verschillende partijen kunnen inschrijven, de aanvragen worden beoordeeld op kwaliteit en kosten;
- de regeling staat open voor zowel collectieven (bijv. agrarische natuurverenigingen, knotgroepen etc.) als individuen (agrariërs en burgers);
- de provincie heeft de uitvoering van de regeling gemandateerd aan Landschap Noord-Holland;
- er is een breed scala aan kenmerkende natuur- en landschapselementen subsidiabel (zie bijlage 1). Daarnaast kunnen aanvragers voorstellen doen voor andere elementen, mits die kenmerkend zijn voor een bepaalde regio;
- de regeling heeft vooral een aanjaagfunctie en is niet bedoeld om tot in lengte van jaren beheerskosten te subsidiëren. Niettemin kan voor aangelegde of opgeknapte elementen tijdelijk (maximaal drie jaar) ook beheerssubsidie worden toegekend;
- voor 2002 heeft de provincie duidelijke prioriteiten gesteld, zowel inhoudelijk (rietstroken, moerassige elementen, duinrellen en duinwateren) als regionaal (Texel en Noord-Holland Midden) (zie ook bijlage 1);
- naast algemene deelnamecriteria kent de regeling een set beoordelingscriteria op basis waarvan de rangorde van honorering wordt bepaald. De criteria staan beschreven in bijlage 1;
- Gedeputeerde Staten laten zich bij de beoordeling adviseren door een onafhankelijke toetsingscommissie. Landschap Noord-Holland voert hiervan het secretariaat en legt de commissie een pre-advies voor;
- de hoogte van de subsidie bedraagt in beginsel 50% van de genormeerde uitvoeringskosten. Mits goed beargumenteerd, kan hiervan echter worden afgeweken;
- er is ook subsidie mogelijk (tot 100%) voor ondersteunende activiteiten: planvorming, advisering, scholing, controle, begeleiding etc.

- voor de verschillende groepen deelnemers zijn verschillende typen aanvraagformulieren ontwikkeld. Hierop moet de aanvrager zelf motiveren waarom zijn aanvraag bijdraagt aan de provinciale landschapsdoelen;
- in 2002 was vanuit de *Deelverordening* € 295.000,- beschikbaar voor ‘veldwerkzaamheden’ (aanleg, herstel, achterstallig onderhoud en ‘aanloopbeheer’). Daarnaast is sprake van provinciale medefinanciering ter waarde van € 75.000,- (zie § 3.6). In deze evaluatie nemen we dit budget mee als was het beschikbaar in het kader van de *Deelverordening* – de hieruit gefinancierde aanvragen zijn immers wel conform de regeling beoordeeld.

2 Evaluatievragen en werkwijze

In deze notitie evalueren we de openstelling in 2002 in al zijn aspecten en formuleren we lessen voor de toekomst. De evaluatie behelst de volgende aspecten (voor een nadere toelichting zie bijlage 5):

- promotie en werving;
- de aanvraagprocedure;
- de deelname;
- de beoordeling van aanvragen;
- het karakter van de gehonoreerde aanvragen;
- de organisatie van de regeling en de samenwerking en afstemming tussen de betrokken partijen;
- de uitstraling van de regeling;
- de toekomst van de regeling.

De evaluatie heeft plaatsgevonden aan de hand van een standaardset evaluatievragen (bijlage 5). Deze zijn naar believen toegespitst op en gedetailleerd naar de verschillende bij de regeling betrokken partijen. In de notitie volgen we vanwege de leesbaarheid niet exact de vooraf geformuleerde evaluatievragen.

Deze notitie is gebaseerd op:

- a. de resultaten van een enquête onder (positief beschikte) deelnemers aan de regeling. De enquête is geretourneerd door 37 deelnemers, een repons van ruim 50%. De uitgewerkte resultaten van de enquête zijn opgenomen in bijlage 6 bij deze notitie;
- b. telefonische interviews met:
 - diverse direct betrokkenen bij de uitvoering van de regeling: de ‘externe’ leden van de toetsingscommissie (Jan Steenis, Jos van Leeuwen, Jos Teeuwisse, Trees de Vent), de betrokken medewerkers van de provincie Noord-Holland (Peter Kant, Arne Distel, Nico Jonker);
 - een aantal deelnemers (om – aanvullend op de enquête – op een aantal aspecten van de regeling dieper door te vragen);
 - een aantal collectieven die géén gebruik hebben gemaakt van de regeling (om hun motieven daartoe te achterhalen);
- c. een schriftelijke evaluatiebijdrage van de betrokkenen bij Landschap Noord-Holland (Filippen Koornneef, Mark Kamoen, Ilse Miedema) – zie bijlage 7.

3 De resultaten van 2002 in feiten en cijfers

3.1 Beschikkingen en bedragen

In totaal zijn er 125 schriftelijke aanvragen binnengekomen: 105 van particulieren en 20 van collectieven (zie tabel 1). Hiervan zijn er 71 toegekend (59 van particulieren, 12 van collectieven) en 54 afgewezen (46 van particulieren, 8 van collectieven).

De gehonoreerde aanvragen beslaan een bedrag van ruim € 375.000,-, waarvan zoals gezegd € 75.000,- uit aanvullende provinciale middelen. Met een uit de *Deelverordening* toegekend bedrag van ongeveer € 300.000,- is het beschikbare budget iets overschreden. De particuliere aanvragen beslaan een subsidiebedrag van gemiddeld bijna € 2.800,-, de collectieve een bedrag van bijna € 18.000,-. Daarmee zijn de particuliere aanvragen financieel omvangrijker dan in het proefproject in 2001 (toen ca € 550,-) en beslaan de collectieve aanvragen bijna het subsidieplafond van € 20.000,-. Verschillende collectieven hebben dan ook vanwege het subsidieplafond hun aanvraag gesplitst in twee of meer aanvragen.

Van de afgewezen aanvragen is eenderde afgewezen op inhoudelijke gronden en tweederde op budgettaire.

Tabel 1. Aanvragen en beschikkingen in 2002

	aantal	gemoeid bedrag (€)
totaal aantal aanvragen	125	ca 480.000*
- van particulieren	105	
- van collectieven	20	
aantal gehonoreerde aanvragen	71	377.508**
- van particulieren	59	163.458
- van collectieven	12	214.050
gemiddeld bedrag per beschikking	n.v.t.	5.317
- particulieren	n.v.t.	2.770
- collectieven	n.v.t.	17.838
aantal afgewezen aanvragen	54	99.353
- op inhoudelijke gronden	19	
- op budgettaire gronden	35	

* dit bedrag is hoger dan de som van de bedragen aan toegekende en afgewezen aanvragen, omdat in een aantal gevallen lagere dan de aangevraagde bedragen zijn toegekend (zie § 3.5)

** waarvan € 75.000,- uit andere provinciale budgetten

3.2 Karakter van de gehonoreerde aanvragen

Hoe zijn de gehonoreerde aanvragen gespreid over de verschillende subsidiabele landschapselementen en over de Noord-Hollandse regio's? In deze paragraaf typeren we de gehonoreerde aanvragen.

Aantallen en oppervlakten

De 71 gehonoreerde aanvragen hadden betrekking op de volgende soorten en aantallen (c.q. lengten, oppervlakten) landschapselementen (zie ook tabel 2):

- bijna 3.400 afzonderlijke bomen (knotbomen, hoogstamfruitbomen, leibomen, laanbomen etc.);
- ruim 16 km lijnvormige elementen, waarvan 4,5 km heggen en houtsingels, 9 km duinrellen, sloten en oevers en 1,8 km tuinwal;
- 15,4 hectare ‘vlakdekkende’ elementen, waarvan 5 ha hakhout en houtwal, ruim 8 ha waterige en moerassige elementen en 1,8 ha hooiland.

Typen elementen en maatregelen

Kijken we in meer detail naar de gehonoreerde aanvragen, dan zien we het volgende beeld (tabel 2):

- de helft van het toegekende budget is besteed aan maatregelen in de categorie ‘water en moeras’, ruim eenderde aan houtopstanden en 15% aan overige elementen, met een sterk accent op tuinwallen;
- binnen de categorie ‘water en moeras’ is op zijn beurt bijna de helft besteed aan terrastaluds en plasbermen, op afstand gevolgd door duinrellen, sjanen, sloten en poelen. Binnen de categorie ‘houtopstanden’ gaat bijna de helft van het budget naar hoogstamfruitbomen;

De cijfers over de uitsplitsing naar aanleg/herstel, achterstallig onderhoud en aanloopbeheer zijn helaas alleen bekend voor de aangevraagde en niet voor de toegekende budgetten. Van het aangevraagde budget wordt tweederde besteed aan aanleg en herstel, 19% aan achterstallig onderhoud en 14% aan aanloopbeheer. Binnen de categorieën ligt dat sterk verschillend: bij de houtopstanden wordt relatief veel geld besteed aan achterstallig onderhoud (knotbomen, fruit, hakhout), bij ‘water en moeras’ gaat relatief veel geld naar aanloopbeheer (poelen, terrastaluds).

Verschillen tussen particuliere en collectieve beschikkingen

Er zijn enkele opvallende verschillen tussen de particuliere en de collectieve beschikkingen (zie tabellen 4.1 en 4.2 in bijlage 4):

- bij de particuliere aanvragen gaat meer geld naar de categorie ‘water en moeras’. Vooral duinrellen (en sjanen, sloten) en poelen worden veel meer door particulieren aangevraagd. Terrastaluds daarentegen worden weer meer door collectieven aangevraagd;
- binnen de categorie ‘houtopstanden’ vragen collectieven verhoudingsgewijs veel hoogstamfruit aan en particulieren juist veel hakhout;
- de collectieve aanvragen kennen een wat groter budgettair aandeel ‘aanloopbeheer’ (19 versus 9%).

3.3 Regionale spreiding

De regionale spreiding is naar landschapstype beschreven in tabel 3 en geografisch weergegeven op de kaarten in de bijlagen 2 (particuliere beschikkingen) en 3 (collectieve beschikkingen). Kijken we naar de landschapstypen die de provincie onderscheidt, dan is het keileemgebied koploper met een kwart van het budget (met name door een aantal collectieve aanvragen van Texel). Daarna komen het veengebied, de oude droogmakerijen en het oude zeekeleigebied met elk 10 tot 18% van het toegekende budget. Achteraan komen het Vechtlandschap en de jonge droogmakerijen met elk 4% van het budget.

Daarnaast kunnen we uit de kaarten in bijlagen 2 en 3 opmaken dat er relatief weinig aanvragen zijn uit de Wieringermeer, het gebied rond Alkmaar, het BES-gebied, Eilandspolder/Zaanstreek en de Haarlemmermeer. Belangstellende agrariërs uit de

Eilandspolder/Zaanstreek konden bij de natuurvereniging Waterland terecht, maar daar hebben zich maar weinig deelnemers gemeld.

Tabel 2. Karakter van het totaal aan gehonoreerde aanvragen in 2002

	aantal en/of afmetingen element	aangevraagde bedrag (€)*				toegekend	
		aanleg/herstel	achterstallig onderhoud	aanloopbeheer	totaal	totaal toegekende bedrag (€)	% van toegekende bedrag
A. Houtopstanden							
- knotbomen	1.173 st.	2.532	10.824	840	14.196	13.934	5
- hoogstamfruitbomen	1.981 st.	26.220	15.021	6.632	47.871	45.845	15
- leibomen	115 st.	3.822	936	1.498	6.256	6.120	2
- laanbomen/solit. bomen	215 st.	3.852	0	0	3.852	3.730	1
- elzensingel	1.883 m	1.922	336	360	2.618	2.573	1
- windsingel, houtwal	43.738 m ²	5.370	7.965	1.682	15.018	14.785	5
- scheerhaag	1.361 m	2.108	146	1.029	3.283	3.283	1
- struweelhaag	1.305 m	1.373	366	0	1.739	1.504	0,5
- hakhout	10.250 m ²	0	9.225	0	9.225	9.225	3
- rooien oude beplanting	1.953 m ²	2.462	0	0	2.462	2.450	1
Totaal houtopstanden	n.v.t.	49.661	44.819	12.041	106.521	103.449	35
B. Water en moeras							
- duinrel, sjaan, sloot	7.995m+4.849m ²	25.724	738	4.384	30.845	28.317	9
- natuurlijke oever	1.057 m	19.050	0	0	19.050	18.607	6
- poel	11.104 m ²	8.394	7.374	9.838	25.605	25.234	8
- rietland, rietkraag	28.112 m ²	6.061	1.570	3.695	11.322	11.322	4
- terrastalud, plasberm	37.207 m ²	62.099	519	11.484	74.102	65.576	22
Totaal water en moeras	n.v.t.	121.328	10.201	29.401	160.927	149.056	50
C. Overige							
- tuinwallen	1.809 m	34.570	3.216	2.841	40.627	39.217	13
- hooiland	18.340 m ²	1.910	1.150	1.280	4.340	4.340	1
- plaatsen raster	1.037 m	3.653	0	0	3.653	3.546	1
- overig (niet gedefin.)	2 st	150	0	0	150	150	0
Totaal overige	n.v.t.	40.283	4.366	4.121	48.770	47.118	15
Totaal-generaal**	3.397 st 16.178 m 153.600 m²	211.272	59.386	45.563	316.221	299.623	100

* de uitspitsing naar aanleg/herstel, achterstallig onderhoud en aanloopbeheer is alleen beschikbaar voor de aangevraagde, niet voor de toegekende bedragen

** in kolom 'aantallen en afmetingen' excl. rooi- en rasterwerkzaamheden

Tabel 3. Regionale spreiding van de beschikkingen (naar provinciale landschapstypen)

landschapstype	beschikt bedrag (€)	percentage van totaal
jonge droogmakerijen	10.712	4
oude droogmakerijen	44.843	15
veengebied	53.719	18
Vechtlandschap	13.461	4
kustzone	29.973	10
keileemgebied	76.181	25
oude zeekleigebied	41.136	14
aandijkingen	29.733	10
	299.767*	100

* het totaal wijkt door onbekende oorzaak iets af van het in tabel 2 vermelde bedrag

3.4 Aanvragen voor advisering, scholing, begeleiding etc.

Zoals eerder gemeld, is ook subsidie mogelijk op 'begeleidende maatregelen'. Van de 71 gehonoreerde aanvragen behelzen 41 (58%) ook dergelijke activiteiten, en wel voor een totaalbedrag van bijna € 78.000,- (tabel 4). Hiervan komt bijna € 60.000,- uit de landschapsregeling, zodat het gemiddelde aandeel van het uit de regeling toegekende budget (ca € 300.000,-) precies 20% bedraagt.

Bijna driekwart van het toegekende bedrag vvoor overige activiteiten gaat naar collectieven, die voor gemiddeld € 4.370,- aan dergelijke activiteiten hebben meebegroot. Hoog scoren de activiteiten advisering en scholing, die in 30, resp. 18 beschikkingen voorkomen. Daarnaast bevatten met name de collectieve beschikkingen ook activiteiten in de sfeer van communicatie, coördinatie en administratie.

Tabel 4. Aanvragen voor andere onderdelen van de regeling (scholing etc.)

	aantal beschikkingen	gemoeid budget (€)
totaal aantal beschikkingen	41	77.885*
- wv. particulieren	28	21.081
- wv. collectieven	13	56.804
gemiddeld bedrag per beschikking		1.900
- wv. particulieren		753
- wv. collectieven		4.370
Aantal beschikkingen met:		
- advisering	30	
- scholing	18	
- communicatie	11	
- coördinatie	7	
- administratie	5	

* waarvan € 18.130,- uit andere provinciale middelen dan de landschapsregeling

3.5 Afwijkingen van de normbedragen

In 55 van de 71 gehonoreerde aanvragen zijn begrotingsposten opgenomen die afwijken van de normbedragen. In bijna alle gevallen zijn deze bedragen in de beschikkingen teruggebracht naar het genormeerde bedrag. Bij de toetsing bleken er slechts zelden doorslaggevende argumenten om hogere subsidiebedragen te hanteren, zodat bij slechts enkele aanvragen het afwijkende bedrag is gehonoreerd. In totaal bedraagt het verschil tussen het aangevraagde en het toegekende bedrag ruim € 16.500,- (5% van het totaal aangevraagde bedrag). De verschillen zijn doorgaans klein, maar substantiëler bij collectieve dan bij particuliere aanvragen en bij aanvragen in de categorie 'water en moeras'. Zo is bij aanvragen voor terrastaluds ongeveer € 8.500,- minder toegekend dan er was aangevraagd.

3.6 Medefinanciering

Naast een eigen bijdrage van de aanvragers betalen ook andere financiers mee aan de aanvragen die in 2002 zijn gedaan, en wel voor een bedrag van € 224.561,-. Daarnaast is voor € 75.000,- een beroep gedaan op andere provinciale middelen dan die uit de

landschapsregeling. Gaan we er van uit dat het totale door de provincie toegekende bedrag van € 316.000,- overeenkomt met 50% van de werkelijke kosten (dat hoeft echter niet zo te zijn), dan komt de ‘externe financiering’ overeen met 35% van de totale projectkosten. De cofinanciering is als volgt verdeeld:

- een bedrag van ruim € 116.000,- voor vijf collectieve aanvragen;
- een bedrag van ruim € 108.000,- voor vier particuliere aanvragen (waarvan drie omvangrijke), waarvan ruim € 98.000,- zekere cofinanciering.

De partijen die medefinancieren zijn de SGB-regeling (rijksgeld, uitgevoerd door provincie), het Masterplan Water Texel, Waterschap Hollands Kroon, Groengebied Amstelland, Waterschap De Waterlanden, Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen van Hollands Noorderkwartier, het Leader+-programma van de EU, de Belvédère-regeling voor cultuurhistorie, de Nationale Postcodeloterij, het ministerie van LNV en het Waterschap Het Lange Rond.

3.7 Karakter van de afgewezen aanvragen

Welke aanvragen zijn er afgewezen? De 54 afgewezen aanvragen beslaan een bedrag van bijna € 100.000,-. Dominant in de afwijzingen zijn twee elementen (zie tabel 5):

- tuinwallen: € 45.500,-, ofwel 45% van het totale bedrag. Het gaat hier om drie collectieve aanvragen van Texel, die vanwege het anders grote accent op tuinwallen (en budgettekort) niet zijn gehonoreerd;
- hoogstamfruitbomen: bijna € 32.000,-, ofwel 31% van het totaal. Het gaat hier om een groter aantal aanvragen, waaronder een collectieve aanvraag uit de Vechtstreek die bij de inhoudelijke prioriteitstelling is afgevallen.

Tabel 5. Afgewezen aanvragen naar type en bedrag

landschapselement	aantal neg. beschikkingen	subsidiabel bedrag
knotbomen	8	4.736
hoogstamfruitbomen	19	31.894
leibomen	3	917
laanbomen, solitaire bomen	1	180
elzensingel	3	676
windsingel, houtwal	7	7.455
scheerhaag, struweelhaag	5	1.432
hakhout	2	1.200
duinrel, sjaan, sloot	--	--
natuurvriendelijke oever	8	1.238
poel	1	600
rietland, rietkraag	1	1.250
terrastalud, plasberm	1	1.500
tuinwal	3	45.525
raster	1	750
		99.353

4 De evaluatie

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de feitelijke evaluatie. Deze zijn gebaseerd op (zie ook hoofdstuk 2):

- de resultaten van de schriftelijke enquête onder deelnemers;
- interviews met vier collectieven wier aanvraag is gehonoreerd;
- interviews met vier collectieven die geen aanvraag hebben ingediend;
- interviews met de leden van de toetsingscommissie;
- interviews met de drie meest betrokken medewerkers van de provincie Noord-Holland;
- de schriftelijke evaluatiebijdrage van drie medewerkers van Landschap Noord-Holland.

4.1 Promotie en werving

Door Landschap Noord-Holland

Er is een breed scala aan promotie- en wervingsactiviteiten ondernomen (zie ook bijlage 7). Hieronder geven we voor de belangrijkste activiteiten de effecten en meningen weer:

1. Persbericht. Dit is goed opgepakt in de (regionale) pers. De helft van de respondenten van de enquête is door een krantenbericht op de regeling geattendeerd. Ook de meeste geïnterviewden hebben het in de krant zien staan.
2. Brochure. Naar aanleiding van de krantenberichten heeft ruim 40% van de respondenten op de enquête de brochure opgevraagd. Uiteindelijk hebben bijna alle respondenten de brochure gelezen. De brochure wordt goed gewaardeerd: 80% van de respondenten vindt de brochure helder. Ook uit de interviews komen louter positieve signalen.
3. Website. Afgaande op de enquête is de website door slechts een kleine minderheid (5%) van de deelnemers geraadpleegd voor nadere informatie. Kennelijk is Internet voor de deelnemers geen voor de hand liggend medium of was de bekendheid van de website gering. Eén deelnemer noemt als knelpunt dat de downloadtijd van de normkostentabel wel erg lang is.
4. Regionale informatiebijeenkomsten. De zeven bijeenkomsten zijn zeer wisselend bezocht, soms ook door miscommunicatie met de plaatselijke krant(en). Ook worden huis-aan-huisbladen in het buitengebied lang niet altijd goed verspreid. Van de respondenten op de enquête heeft 22% een informatiebijeenkomst bezocht. Een deel van de deelnemers wordt zo dus wel degelijk bereikt. Uit de interviews blijkt dat de opzet en kwaliteit van de informatie-avonden goed wordt gewaardeerd. Er wordt de suggestie gedaan om naast de algemene pers ook sterker in te zetten op de vakpers, bijv. de agrarische (Westweek). Ook wordt opgemerkt dat moet worden gewaakt voor verkeerde verwachtingen door bijv. op zo'n avond veel over hoogstamfruit te praten, terwijl dat geen prioritair element is en er later veel van zulke aanvragen zijn afgewezen.
5. Gerichte benadering (brieven, aparte informatiebijeenkomst, telefonische benadering) van collectieven. Ook zijn particulieren in Noord-Holland Midden, wier aanvraag in 2001 vanwege budgettekort was afgewezen, schriftelijk van de nieuwe regeling op de hoogte gesteld. De gerichte aanpak wordt in de evaluatie gewaardeerd en heeft redelijk goede resultaten gehad. De belronde enkele weken voor het sluiten van de regeling en de vervolgens aangeboden ondersteuning bij het opstellen van de aanvraag heeft een aantal collectieven alsnog doen deelnemen. Twee vragen en suggesties worden genoemd:
 - Landschap Noord-Holland organiseert nu veel zelf. Er kan wellicht meer synergie ontstaan als nauwer worden samengewerkt met organisaties als In Natura. Overigens

- heeft het Landschap samenwerking gezocht met In Natura, maar heeft deze daaraan door omstandigheden geen gehoor gegeven;
- het is onduidelijk waarom knotgroepen etc. niet enthousiaster zijn over de regeling en een grotere rol spelen in de werving (zie ook § 4.4). Kunnen zij niet sterker worden gemobiliseerd?

Er komt één meer algemeen punt van aandacht naar voren: het is uit de aangeboden informatie niet duidelijk dat er ook voor meer dan één jaar kan worden aangevraagd;

Door de collectieven naar de aangesloten leden

De vier geïnterviewde collectieven hebben de aanvragen op zeer verschillende wijze met hun achterban afgestemd:

- a. Texel heeft voor enkele aanvragen eerst de betreffende grondeigenaren benaderd en ze geïnteresseerd in deelname. Voor andere aanvragen is de Agrarische Natuurvereniging Texel benaderd door grondeigenaren om voor hen een gezamenlijke aanvraag in te dienen. De Agrarische Natuurvereniging Texel doet de aanvraag, int de subsidie en betaalt de kosten voor uitvoering. Uitkering naar de deelnemers is niet aan de orde. Het gaat hierbij vooral om de aanleg van tuinwallen en kolken die als eenheden worden aangelegd – hiervoor is geen contract met deelnemers nodig.
- b. Op Wieringen waren voor de aanvraag van een tuinwal al enkele belangstellenden bekend. De natuurvereniging moet hiervoor nog meer deelnemers werven. Voor de aanvraag van herstel van een kade waren vooraf de omvang en de plaats (twee deelnemers) bekend.
- c. West-Friesland heeft een aanvraag ingediend voor herstel van hoogstamfruit. Hiervoor was een lijst met belangstellenden bekend. Hiervoor wil de natuurvereniging nog meer deelnemers werven. Die werving gebeurt zowel op Wieringen als in West-Friesland via de eigen nieuwsbrief en de regionale media en via de eigen kanalen van de natuurverenigingen. Bovendien rekent men op een uitstralend effect zodra de uitvoering van de huidige aanvragen zichtbaar wordt. Men verwacht dat zich zoveel nieuwe belangstellenden aanmelden, dat een nieuwe aanvraag kan worden ingediend.
- d. Waterland heeft zijn aanvragen ingediend op basis van schattingen, inzicht en eerdere ervaringen. De vereniging wil pas tijd steken in werving als de toekenning zeker is om niet het risico te lopen dat er kosten zijn gemaakt voor een aanvraag die later wordt afgewezen. Waterland gaat deelnemers werven via de eigen nieuwsbrief, op zitdagen en met een persoonlijk schrijven. Men wil vervolgens een open inschrijving hanteren: wie het eerst komt, het eerst maakt. Wel zijn er globale criteria voor deelname. Een quotering per deelnemer voor de spreiding en criteria voor de locatie (het betreft hier oevers: dus landbouwgebieden en hoogwatersloten hebben de voorkeur). De natuurvereniging wil zijn medewerkers tips en adviezen laten geven bij de aanleg en eventueel ter plekke kijken of de locatie goed is. De deelnemers zullen een contract tekenen. De natuurvereniging komt na aanleg controleren en de bijdrage betalen. Alleen de overheadkosten gaan naar de natuurvereniging. De deelnemers krijgen de toegekende bedragen volledig uitbetaald.

Toegevoegde waarde van de natuurverenigingen is volgens de vier geïnterviewde organisaties dat er zo meer ideeën en initiatieven van de grond komen. Leden zelf hebben er geen zin in, of ze zien het indienen van een aanvraag niet zitten, weten niet hoe ze het aan moeten pakken. Een natuurvereniging kan dan stimulerend en coördinerend (aanspreekpunt) werken.

4.2 Aanvraagprocedure

Hoewel de vrees bestond dat de aanvraagformulieren als ingewikkeld zouden worden ervaren, geeft ruim 60% van de respondenten op de enquête aan, geen problemen te hebben met het aanvraagformulier. Door enkele niet-deelnemers wordt ‘de papierwinkel’ wel genoemd als reden voor niet-deelname, maar het is de vraag of ze hiermee specifiek doelen op de aanvraagformulieren – dat wil zeggen: het is niet duidelijk of ze die ooit onder ogen hebben gehad (zie § 4.4). Ook voor de vier geïnterviewde collectieven gaf de technische kant van het invullen van de aanvraagformulieren geen problemen. De voorbereiding en oriëntatie, het benaderen van mensen, het verzamelen van de informatie en het opstellen van de aanvraag kostten daarentegen veel tijd.

Niettemin geeft 57% van de respondenten (dus ook een deel van degenen die geen problemen ervoeren) aan dat er verbeteringen mogelijk zijn. Ook het Landschap heeft in de begeleiding van aanvragers ervaren dat het formulier als complex wordt ervaren en heeft niet zelden assistentie verleend bij het invullen. Het compleet maken van aanvraagformulieren blijkt het Landschap gemiddeld een half uur tot een uur per aanvraag te kosten (zie bijlage 7). Ook de vier geïnterviewde collectieven vinden dat het aanvraagformulier sterk verbeterd kan worden. Knelpunten en suggesties voor verbeteringen:

- te weinig schrijfruimte op formulier, o.a. bij de opsomming van elementen;
- er wordt te veel toelichting gevraagd;
- veel vragen worden ervaren als overlappend of overbodig. Vooral de vragen over motivatie, waarom de subsidie gerechtvaardigd is en over de meerwaarde van het project zijn ‘overdone’. Deze vragen, die juist van belang zijn voor de beoordeling, blijken het slechtst te worden ingevuld;
- wellicht kan in de toekomst worden volstaan met een kort aanvraagformulier vergezeld van een projectplan (van de aanvrager)?

De roep om vereenvoudiging wordt ondersteund door de tijdsinvestering voor het invullen: slechts een vijfde van de geënquêteerden vult het formulier binnen een uur in. Bijna 60% heeft tussen 1 en 4 uur nodig en 14% zelfs meer dan een halve dag.

Bijna 60% van de geënquêteerden heeft het formulier zelf ingevuld, eenderde heeft assistentie ingeroepen, hetzij van Landschap Noord-Holland, hetzij van derden. Drie van de vier geïnterviewde collectieven hebben bij het opstellen van de aanvragen hulp en ondersteuning gekregen van het Landschap. Ze hebben tips en adviezen gekregen om de aanvragen passend te maken voor de regeling. De ondersteuning wordt als zeer positief ervaren.

4.3 Deelname

De deelname wordt gezien als een succes in die zin dat het na een tamelijk hectische voorbereiding is gelukt om in één tranche het gehele jaarbedrag ruimschoots ‘weg te zetten’. Sterker nog, er is € 75.000 bijgesprokkeld uit andere provinciale gelden en nòg is er voor € 100.000,- aan aanvragen afgewezen (overigens niet allemaal op budgettaire gronden).

Ook een succes is (weliswaar na actieve werving en ondersteuning) de deelname van collectieven, die immers één van de prioritaire doelgroepen van de regeling zijn: de 12 gehonoreerde collectieve aanvragen zijn tezamen goed voor een bedrag van ruim € 200.000,-.

Aandachtspunt is het aantal particuliere aanvragers. Dat is met 105 (veel) lager dan verwacht. Ter vergelijking: in 2001 kwamen er in het kader van het proefproject alleen al uit Noord-Holland Midden ongeveer 175 particuliere aanvragen binnen. Het is niet helemaal duidelijk waarom dit aantal nu zo laag is. Het Landschap verwacht dat het ontbreken van de mogelijkheid van subsidie voor regulier beheer hier zeker een rol speelt. Wellicht kan een effectievere informatie- en wervingscampagne hier de oogst doen toenemen (zie ook § 4.9).

4.4 Motieven van niet-deelnemers

Er zijn vier collectieven gevraagd naar hun redenen om niet aan de regeling deel te nemen. Zij geven hiervoor de volgende motieven:

- door andere prioriteiten (bestuursperikelen, {Programma Beheer} geen tijd om zich met deze regeling bezig te houden;
- het subsidiepercentage (50%) maakt de regeling voor agrariërs minder aantrekkelijk;
- er zijn slechte ervaringen met en er is demotivatie door de gang van zaken rond het Programma Beheer (een 'laat maar zitten'-sfeer);
- vrijwilligersorganisaties zoals knotploegen vinden de regeling niet passen binnen hun doelstelling: zij richten zich op regulier beheer en daar is de regeling juist niet op gericht;
- daarnaast is de regeling bij vrijwilligersgroepen niet erg goed bekend;
- in akkerbouwgebieden biedt de regeling weinig mogelijkheden, en de weinige mogelijkheden die er zijn (bijv. ecologische oevers) zijn voor de regeling te duur;
- verwachten problemen om de grondeigenaar mee te krijgen;
- hikken aan tegen de papierwinkel die een aanvraag met zich meebrengt in combinatie met de onzekere subsidietoekenning;
- een deel van de subsidiabele zaken is al gerealiseerd, zoals via projecten erfbeplanting (Eilandspolder-Zaanstreek) of natuurlijke oevers (idem, via Groene Long);

Drie van de vier collectieven overwegen niettemin om in de toekomst wel een aanvraag in te dienen.

4.5 Beoordeling van de aanvragen

Beoordelingscriteria

Van de geënquêteerden blijkt 70% op de hoogte te zijn geweest van de beoordelingscriteria. 54% heeft daarmee ook werkelijk rekening gehouden in de aanvraag, met name door de aanvraag toe te spitsen op de provinciale prioriteiten (22%) en/of door de plannen meer betekenis mee te geven voor natuur, landschap en cultuurhistorie (30%).

Werkbezoek

Alle geënquêteerden waar het Landschap een werkbezoek heeft gebracht, hebben dit bezoek als zinvol ervaren. Ook via leden van de toetsingscommissie komen signalen dat het werkbezoek zeer wordt gewaardeerd.

Afstemming met gemeentelijk bestemmingsplan

Tweederde van de geënquêteerden geeft aan dat zij niet tevoren hebben nagegaan of hun aanvraag past binnen het gemeentelijke bestemmingsplan. Dit staat haaks op het feit dat de aanvrager zelf verantwoordelijk is voor deze controle.

Afstemming met Programma Beheer (PB)

Eveneens ruim tweederde van de geënquêteerden geeft aan, niet te zijn nagegaan of hun aanvraag mogelijk ook via andere subsidieregelingen (zoals die van het Programma Beheer) kan worden gefinancierd. Ook hier ligt de verantwoordelijkheid bij de aanvrager. Het Landschap toetst niettemin vooraf of aanvragen niet overlappen met het PB. Ook de toetsingscommissie (DLG-vertegenwoordiger) heeft daarin een rol.

De agrarische natuurverenigingen geven aan, zoveel ervaring met het PB te hebben dat ze daar de aanvragen zelf al op kunnen beoordelen. Wieringen heeft desondanks een aanvraag ingediend voor akkerranden vanuit de verwachting dat deze elementen in de toekomst niet langer onder het PB zullen vallen. Het is onduidelijk waarop deze verwachting is gebaseerd. Waterland geeft aan dat de scheiding tussen PB en de landschapsregeling niet altijd even scherp is. Bijvoorbeeld: aanleg valt onder de provinciale regeling, onderhoud en beheer onder het PB. Iets soortgelijks geldt voor terrastaluds. Dit vergt een veel nauwere afstemming van regelingen. De toetsing aan het Programma Beheer heeft het Landschap veel tijd gekost.

Toetsingscommissie

De toetsingscommissie is een scoresysteem overeengekomen waarbij elke aanvraag op basis van de provinciale criteria en een onderlinge weging van die criteria een aantal punten toegekend krijgt. Dit scoresysteem wordt door de commissieleden als goed werkbaar, objectief en rechtvaardig beoordeeld. Bij het opstellen hebben de leden vanuit alle belangenrichtingen inbreng geleverd, waardoor het systeem ‘democratisch’ is vastgesteld. Uiteindelijk bleek het puntensysteem een rangorde van scores op te leveren die goed overeen kwam met de ‘gevoelsmatige’ waardering door de leden van de toetsingscommissie en medewerkers van het Landschap.

Landschap Noord-Holland deelt vervolgens op basis van het afgesproken puntensysteem de punten toe aan de aanvragen en brengt aan de hand daarvan pre-advies uit aan de toetsingscommissie. In de commissie zijn de aanvragen mondeling toegelicht en zijn twijfelgevallen besproken. Kansrijke aanvragen die onvoldoende scoorden werd een adviesgesprek aangeboden om bij een volgende tranche een beter geformuleerde aanvraag te kunnen indienen.

Het bleek dat op basis van de toedeling van punten nog een zekere onevenwichtigheid in de verdeling van de aanvragen optrad. Enkele collectieven hadden een omvangrijke aanvraag (gesplitst in meer aanvragen) ingediend en zouden daarmee het volledig beschikbare budget naar zich toe halen. Ook was de verdeling over de regio's nog niet optimaal: als louter op de puntenscores zou worden afgegaan, zou een groot deel van het geld naar één regio (Texel) zijn gegaan. De commissie heeft toen besloten om van dubbele aanvragen er maar één te honoreren en in het puntensysteem een extra criterium voor regionale spreiding in te bouwen. De commissie heeft daarmee gestuurd op een evenwichtige verdeling over de regio's en over de aanvragers.

De verdeling van het budget tussen particuliere en collectieve aanvragen is een lastig punt. Vooraf is afgesproken om de helft van het budget aan collectieve voorstellen toe te delen en de helft aan particuliere aanvragen. Niet alle commissieleden vinden dat echter een eerlijk systeem. In 2002 waren beide budgetten overvraagd. Gevolg was dat een particuliere aanvraag met een hogere puntenscore kon worden afgewezen en een collectieve met minder punten kon worden goedgekeurd (of andersom). Drie commissieleden vinden het desondanks een eerlijke verdeling. Collectieven hebben vaak een voorsprong omdat zij meer ervaring hebben met het goed formuleren en onderbouwen van een aanvraag. Om particulieren ook een

kans te geven moet een deel van het budget daarvoor worden gereserveerd. Een vierde commissielid is het hiermee niet eens: alle aanvragen moeten worden beoordeeld op hun totaalscore, ongeacht de indiener. Ook vindt hij dat de uitvoerende instantie (Landschap Noord-Holland) de aanvragen beter moet 'doorprikken' op formuleringen en onderbouwing – wellicht zijn aanvragen ten onrechte sterk naar de beoordelingscriteria toegeschreven. Een volgend commissielid vindt juist dat kleine particulieren met minder prioritaire aanvragen te veel buiten de boot zijn gevallen.

De provincie is tevreden over het functioneren van de commissie en de kwaliteit van het preadvies. Er worden goede discussies gevoerd en de betrokkenheid bij het onderwerp is groot. Wel is een grotere inbreng vanuit de (verbrede) landbouw gewenst.

Vinden de aanvragers de beoordeling terecht?

In tegenstelling tot 2001 zijn er tegen de beschikkingen uit 2002 uiteindelijk geen formele bezwaren aangetekend. Er was aanvankelijk één bezwaar ingediend, maar dat is niet nader doorgezet toen enkele misverstanden waren opgehelderd. Het uitblijven van bezwaren is op zijn minst een signaal dat de tevoren geformuleerde criteria en de toetsing daaraan niet als onrechtvaardig worden beoordeeld.

De natuurvereniging op Texel vindt de verdeling van het beschikbare budget tussen particuliere en collectieve aanvragen niet evenwichtig. Twee van hun aanvragen zijn als collectief ingediend omdat de provincie aangeeft dat dat de voorkeur heeft. Nu het collectieve budget overvraagd blijkt te zijn, vallen deze aanvragen af, terwijl ze als individuele aanvragen wel gehonoreerd zouden zijn. Hieruit blijkt dat het niet altijd gunstiger is om een collectieve aanvraag in te dienen. Dat wringt met de provinciale uitgangspunten.

De natuurvereniging Waterland geeft aan dat een grotere aanvraag gunstiger is dan een kleine. De overheadkosten worden immers vergoed als percentage van de totale begroting en niet op basis van de werkelijke kosten. In de praktijk is de hoeveelheid werk voor een grote aanvraag of een kleine aanvraag hetzelfde. Alleen al daarom is het vervelend dat van de dubbele aanvragen de helft is afgewezen.

De natuurvereniging Waterland meldt een situatie waarbij zij de begeleiding van een individuele aanvrager hebben gestaakt bij gebrek aan slagingskansen. De aanvrager heeft de aanvraag vervolgens toch ingediend met hulp van het Landschap. Ondanks inmiddels gewekte verwachtingen bij de aanvrager, is de aanvraag afgewezen.

4.6 Worden de provinciale doelen gehaald?

Zouden de werkzaamheden ook zonder subsidie zijn uitgevoerd?

Van de geënquêteerde deelnemers geeft slechts 11% aan dat zij de werkzaamheden sowieso, en op precies dezelfde wijze, zouden hebben uitgevoerd. En 19% geeft aan dat zij de werkzaamheden zonder subsidie absoluut níet zouden hebben uitgevoerd. Ruim de helft van de respondenten zit hier tussenin en zou de werkzaamheden beperkter of pas later hebben uitgevoerd. De regeling fungeert dus zeker als aanjager en kwaliteitsverbeteraar van landschapswerkzaamheden.

Nog iets specifieker blijkt uit de enquête het volgende:

- eenderde van de respondenten heeft ideeën waarmee ze al langer rondliepen, nu eindelijk kunnen concretiseren;
- bij een kwart van de respondenten heeft de regeling de uitvoering van plannen versneld;

- 15% geeft aan dat ze dankzij de regeling ook expertise hebben kunnen inhuren en hun eigen kennis hebben kunnen vergroten.

Ook de vier geïnterviewde collectieven geven expliciet aan dat de plannen er al wel waren, maar wachtten op een regeling als deze en zonder deze regeling niet zouden zijn uitgevoerd.

Worden de landschapsdoelen gehaald?

Kijken we naar het karakter van de gehonoreerde aanvragen (tabel 2 en bijlage 4), dan kunnen we het volgende concluderen:

- bijna tweederde van het toegekende budget gaat naar prioritaire elementen (alle elementen uit de categorie ‘water en moeras’ en tuinwallen);
- het feit dat 15% van het budget wordt besteed aan hoogstamfruit (er worden bijna 2.000 bomen opgeknapt of aangelegd), is een bewijs dat de regeling op dit punt in een grote behoefte voorziet en lacunes opvult in de mogelijkheden van het Programma Beheer;
- ongeveer een kwart van het budget gaat naar prioritaire gebieden (Texel en Noord-Holland Midden). Tegelijk kennen de aanvragen een redelijke spreiding over regio’s en landschapstypen;
- 86% van het budget wordt besteed aan aanleg, herstel en achterstallig onderhoud. De beoogde ‘aanjaagfunctie’ lijkt dus te worden gerealiseerd;
- uit het budget van de landschapsregeling is € 55.755,- (19% van het totaal uit de regeling toegekende budget) besteed aan ‘begeleidende maatregelen’ zoals scholing, advisering, communicatie en coördinatie. Hiervan ging een belangrijk deel naar de collectieven. Er lijkt dus in de gebieden een impuls gegeven aan uitvoering ‘op locatie’.

Hoewel de regeling een succes lijkt voor de elementen die de provincie zelf heeft geselecteerd, lijkt het aspect vernieuwing nog niet echt van de grond gekomen. Er zijn nauwelijks aanvragen binnengekomen voor andere elementen dan degene die de provincie als kenmerkend heeft beschreven. Zeer incidenteel is – binnen een aanvraag die vooral was toegespitst op prioritaire elementen – subsidie aangevraagd voor archeologische elementen, beekjes en damhekken. Ook zijn geen aanvragen ontvangen voor bijvoorbeeld een landschapsaanpak op gebiedsniveau; de gehonoreerde aanvragen gaan vooral om ‘losse’ elementen.

De leden van de toetsingscommissie zijn unaniem van mening dat deze regeling voldoet aan de provinciale doelen. Gezien het aantal aanvragen heeft de regeling blijkbaar een voldoende stimulerende werking en gezien de gemiddeld hoge scores zijn er veel prioritaire elementen aangevraagd die naar verwachting zullen bijdragen aan een aantrekkelijker landschap.

Bij de doelgerichtheid en doelmatigheid van de regeling zijn de volgende kanttekeningen geplaatst:

- er is nog geen inzicht of het geld efficiënt is besteed. Daarvoor is monitoring van de resultaten noodzakelijk, evenals een nulmeting. Momenteel is niet precies bekend hoeveel landschapselementen er zijn in Noord-Holland en wat hun kwaliteit (staat van onderhoud) is;
- door het gelimiteerde budget en de regionale spreiding wordt het geld versnipperd in kleine stukjes over de gehele provincie. De resultaten hiervan zouden minder zichtbaar kunnen zijn in het landschap dan wanneer grotere sommen geld naar een beperkter gebied gingen. Een mogelijkheid zou zijn om het volledige budget jaarlijks toe te delen aan opeenvolgende regio’s;
- continuïteit van het landschapsbeheer is met deze regeling niet gewaarborgd. Door het ontbreken van financieringsmogelijkheden voor reguliere onderhoud van

- landschapselementen bestaat de kans dat de gecreëerde landschapselementen door gebrek aan onderhoud weer vervallen;
- de regeling is nu teveel gericht op losse landschapselementen en minder op het landschap als geheel. Wil je een landschap aantrekkelijker maken, dan moet je het integraal aanpakken en niet alleen naar groene landschapselementen kijken, maar ook naar cultuurhistorische elementen, kavelpatroon enzovoort. Een gebiedsgerichte aanpak zou wellicht de aantrekkelijkheid van de streek meer vergroten dan nu de regionale spreiding en de sturing op groene landschapselementen.

Uitstraling van de regeling

Ten aanzien van de 'uitstralingseffecten' van de regeling zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- om een voorbeeldwerking te krijgen zal er publiciteit aan de regeling en aan gerealiseerde projecten moeten worden gegeven. Wat dit betreft was de happening met gedeputeerde Wildekamp in februari 2003 een goede greep. Op het moment van evalueren waren er echter nog maar weinig projecten daadwerkelijk uitgevoerd;
- projecten die vanuit de regeling zijn gesubsidieerd, worden mede uit andere bronnen betaald. Het gaat om een aanzienlijk bedrag, maar om slechts weinig aanvragen met medefinanciering. Bovendien is niet duidelijk in welke gevallen de regeling medefinanciering heeft uitgelokt of eerder 'sluitpost' was om de financiering rond te krijgen;
- meer in algemene zin is de synergie met andere beleidsvelden, andere regelingen en andere initiatieven nog beperkt. Hieraan moet de komende tijd meer aandacht worden besteed. In de ogen van de provincie zou Landschap Noord-Holland wel een wat sterkere 'beleidsgevoeligheid' mogen ontwikkelen.

4.7 Hoogte van de subsidie en medefinanciering

Hoogte van de subsidie

De enquêtevraag over de hoogte van de subsidie is slecht beantwoord: eenderde van de respondenten geeft aan dat de subsidie hoog genoeg is, slechts 8% vindt de vergoeding ontoereikend. Ook is weinig bezwaar gemaakt tegen het verlagen van subsidies die boven de normbedragen waren aangevraagd (zie § 3.5). Wordt er echter gevraagd of de subsidie voldoende is om kwaliteit te kunnen leveren, dan antwoordt ruim een kwart dat dit niet het geval is. Bij de 'verbetersuggesties' noemt ook bijna een kwart van de geënquêteerden een hogere provinciale bijdrage. De hoogte van de subsidie was voor minstens één agrarische natuurvereniging mede reden om geen aanvraag in te dienen (zie § 4.4). Een deelnemende natuurvereniging stelt voor om de bijdrage te verhogen tot 80 à 90%: dat levert meer draagvlak onder deelnemers op en bespaart het tijdrovende zoeken naar medefinanciering, dat nu de uitvoering vertraagt.

Daarnaast hebben sommige verenigingen problemen met de overhead, die nu een percentage van de begroting bedraagt en daarmee teveel een keurslijf vormt. De overheadkosten drukken zwaar op een natuurvereniging. Als de overhead teveel uitstijgt boven het subsidiebedrag, zal de animo van natuurverenigingen teruglopen. Daarom kan de overhead beter reëel worden begroot en vergoed.

Daarnaast wordt de suggestie gedaan om ook de 'ontwikkelkosten' van een goed idee of plan voor 100% te subsidiëren.

Medefinanciering

Bij 9 van de 71 aanvragen is sprake van medefinanciering. Hierbij gaat het om vijf van de collectieve aanvragen (42%) en vier van de particuliere (7%) (zie ook § 3.6). En hoewel het al met al om een aanmerkelijk bedrag aan cofinanciering gaat, is deze dus beperkt tot een gering aantal aanvragers. Het scala aan medefinanciers is echter zoals beoogd: andere overheden (rijk, gemeenten, waterschappen), maar ook private bronnen (bijv. Postcodeloterij).

Van de geënquêteerden heeft slechts 11% medefinanciering aangevraagd. Ook de vier geïnterviewde collectieven hebben moeite met het vinden van aanvullende financiering. Texel vindt waarschijnlijk aanvulling bij de SGB, en probeert het VSB-fonds.

Wieringen zoekt aanvullende financiering voor de tuinwallen. De gemeente wil 10% bijdragen. Voor het resterende deel moet men nog op zoek naar potjes. Voor de kade vinden de twee betrokkenen een eigen bijdrage van 50% te hoog. Hiervoor is nog geen oplossing. West-Friesland vindt het logisch dat voor het snoeien van hoogstambomen een eigen bijdrage van 50% geldt en gaat dus niet op zoek naar cofinanciering.

De oevers in Waterland worden waarschijnlijk medegefinancierd door het Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen. Deze regeling maakt het voor US makkelijker om zijn deel te financieren. Voor de erfbeplantingprojecten zoekt Waterland geen cofinanciering. Hiervoor vinden zij een eigen bijdrage redelijk. De natuurvereniging vindt het echter omslachtig dat projecten die zowel via de Groene Long worden ingediend als bij de Regeling landschapselementen, twee keer door een toetsingscommissie moeten. Goedkeuring door de Groene Long is bovendien nog geen garantie, want US moet in dit geval de toekenning doen en dat is nog niet gebeurd.

De provincie vindt het belangrijk dat er synergie is met andere beleidsvelden en regelingen (bijv. SGB, Belvédère etc.), zoals op Texel goed gelukt lijkt. Hiermee is ook de continuïteit van de gestimuleerde initiatieven beter gewaarborgd.

4.8 Samenwerking tussen de betrokken partijen

De samenwerking tussen de drie meest betrokken partijen (provincie, toetsingscommissie als provinciaal adviseur en Landschap Noord-Holland als gemandateerd uitvoerder) is goed. Zowel provincie als Landschap zijn tevreden over de werkwijze van de toetsingscommissie. Ook de samenwerking en communicatie tussen provincie en Landschap is verbeterd, onder meer door het instellen van een regelmatig bijeenkomende begeleidingsgroep vanuit beide organisaties. De provincie is tevreden over de inzet van het Landschap en over de kwaliteit van het geleverde werk en de service aan aanvragers. Verbeterbare punten vindt de provincie:

- al genoemd: de ‘beleidsgerichtheid’ van het Landschap. Er is soms sprake van lastig overbrugbare cultuurverschillen;
- het functioneren van de digitale databank – pas in maart 2003 waren betrouwbare gegevens leverbaar over de aanvragen van 2002. Dit probleem lijkt inmiddels opgelost.

4.9 Toekomst van de regeling

In zijn algemeenheid wordt ervoor gepleit om de regeling een aantal jaren open te houden. Sommige potentiële deelnemers hebben wat langer de tijd nodig om ideeën uit te broeden en een aanvraag in elkaar te zetten. Daarom wordt het belangrijk geacht om de regeling minimaal een paar jaar ‘in de lucht te houden’.

Inhoudelijke accenten

Voor 2003 gelden in beginsel dezelfde inhoudelijke prioriteiten als voor 2002 (zie bijlage 1). De toetsingscommissie zou daarnaast graag accenten leggen op cultuurhistorie en op landschap op en rond de boerderij. 2003 is immers het 'Jaar van de Boerderij'; de regeling zou daarop kunnen aansluiten. Inmiddels voert de provincie reeds overleg over deze suggestie.

Twee commissieleden geven aan dat de kennis over cultuurhistorie nog te veel versnipperd is. Zij pleiten ervoor om de kennis daarover te bundelen, de gebieden wat betreft cultuurhistorie beter in beeld te brengen en te formuleren welke cultuurhistorische elementen waar moeten worden beschermd of gerestaureerd. Als dat niet in de landschapsregeling past, zou daar in hun ogen een apart fonds voor moeten worden opgericht. Een ander commissielid vindt juist dat de regeling 'groen' moet blijven. Het pleidooi voor een sterker accent op cultuurhistorie wordt ondersteund door de respondenten van de enquête: 22% van hen vindt dat meer aandacht gewenst is. In het verlengde daarvan vinden sommigen (maar minder evident dan bij cultuurhistorie) dat de regeling ook aardkundige en archeologische waarden zou moeten omvatten.

In 2002 golden Texel en Noord-Holland Midden als regionale prioriteiten, maar heeft de commissie juist regionale spreiding als beoordelingscriterium toegevoegd. Daarnaast is 'water' in de breedte voor de provincie een uitdrukkelijke prioriteit.

Verder komen de volgende tips naar voren:

- apart budget creëren voor kleine particulieren met minder prioritaire elementen. Deze dreigen nu buiten de boot te vallen;
- Waterland bepleit naast een vergoeding voor hoogstamfruitbomen in Waterland ook vergoeding voor halfstamboomgaarden. Het Landschap geeft echter aan dat op veen halfstamboomgaarden (mits deze streekeigen zijn) gewoon worden gesubsidieerd;
- enkele respondenten op de enquête vragen aandacht voor andere natuur- en landschapselementen (genoemd worden bijv. takkenrillen, nesten, holen, riet-ruigtebeheer);
- bij cultuurhistorie ook waterhuishoudkundige kunstwerken (zoals oude sluisjes, poldermolentjes) meenemen;
- 30% van de respondenten vraagt meer aandacht voor een gebiedsgewijze aanpak.

Plannen voor nieuwe aanvragen

De provincie toont zich enigszins bezorgd om de animo voor de regeling in 2003. Wellicht is met de succesvolle tranche in 2002 een belangrijk deel van de markt reeds 'afgeroomd' en kost het aanboren van nieuwe (groepen) deelnemers veel energie. De bezorgdheid wordt mede gevoed door de bescheiden deelname van particulieren in 2002 en het idee dat veel collectieven inmiddels zijn 'bediend'.

Niettemin geeft ruim 40% van de geënquêteerden aan, in een volgende tranche weer een aanvraag te zullen indienen. Sommigen hebben daarover al duidelijke ideeën, bij anderen zijn die nog niet concreet. Ook geeft een kwart van de respondenten aan dat de omgeving belangstelling heeft getoond van de regeling.

Ook drie van de vier geïnterviewde collectieven hebben plannen voor verdere aanvragen:

- Texel wil de twee afgewezen plannen ongewijzigd opnieuw indienen. Daarnaast gaan ze samen met SBB en NM een plan indienen over tuinwallen en holle wegen voor het gebied 'De Hoge Berg';
- Wieringen wil enkele sjanen in ere herstellen. Deze plannen bestaan al langer. Verder wil Wieringen 'iets met houtwallen';

- West-Friesland heeft plannen voor natuurvriendelijke oevers en wil een nieuwe aanvraag voor het snoeien van hoogstamboomgaarden indienen. Verder zou West-Friesland samen met de uilenwerkgroep een voorbeeldproject willen maken voor een ‘vogelrijk erf’, maar dat is iets van langere adem;

Waterland heeft geen nieuwe plannen liggen. De natuurvereniging geeft aan dat er in Waterland niet zoveel nieuws meer mogelijk is met deze regeling.

Regulier beheer lacune?

In een substantieel aantal interviews komt het ontbreken van een subsidiemogelijkheid voor regulier beheer naar voren als lacune. Dat geldt voor een deel van de toetsingscommissie, een deel van de geënquêteerden en alle vier de geïnterviewde collectieven. Ook het Landschap vraagt hiervoor expliciet aandacht, omdat het signaleert dat deze lacune ‘in het veld’ wrevel wekt en de regeling soms een negatief imago bezorgt. Het Landschap heeft eerder zelfs een voorstel geformuleerd voor eenmalige honorering van regulier beheer, maar dat is door de provincie afgewezen.

De geïnterviewde collectieven geven alle vier aan dat er voor de toekomst (voor continuïteit in onderhoud en beheer) nog niets is geregeld. Sommige collectieven vinden dat een duidelijke tekortkoming van de regeling met het risico op kapitaalvernietiging (nl. als het niet lukt om hiervoor financiering te vinden). Andere vertrouwen erop dat er linksom of rechtsom wel een oplossing zal komen, bijvoorbeeld vanuit het Programma Beheer. De suggestie wordt gedaan om dit knelpunt vanuit het project (provincie, Landschap) indringend onder de aandacht van het ministerie van LNV (Programma Beheer) te brengen.

Promotie en werving

Hier komen drie suggesties naar voren:

- de provincie vindt het belangrijk om straks ook het nieuwe college van GS op een wervende manier te informeren over de regeling;
- er moet de nodige energie en creativiteit worden besteed aan de bekendheid van en de motivatie voor de regeling onder particulieren;
- de resultaten van de regeling kunnen publicitair veel meer worden ‘uitgebuit’.

Scholing en instructie

De respondenten op de enquête tonen behoefte aan meer scholing en komen met de volgende suggesties:

- advies en begeleiding ter plekke (35%)
- extra scholing in natuurkennis en landschapsonderhoud (24%);
- een instructiebrochure of – video (16%).

Landschap en provincie geven aan dat er geen gebrek is aan informatie- en instructiemateriaal, maar dat de beschikbaarheid hiervan kennelijk niet overal bekend is.

5 Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de ervaringen gedurende de eerste openstellingstranche in 2002 formuleren we de volgende conclusies en aanbevelingen.

Wat ging goed?

De eerste tranche is op veel onderdelen een succes geweest:

1. Er zijn 125 aanvragen ingediend, waaronder 20 'grote' van collectieven. Er zijn 71 aanvragen gehonoreerd voor een bedrag van bijna € 373.000,-. Hiervoor zijn extra provinciale middelen aangeboord ter waarde van € 75.000,-. Evengoed moesten 54 aanvragen ter waarde van bijna € 100.000,- worden afgewezen.
2. De inhoud van de gehonoreerde aanvragen komt goed tegemoet aan de provinciale prioriteiten: bijna tweederde van het budget is besteed aan de categorieën 'water en moeras' en aan tuinwallen. Daarnaast is er veel belangstelling voor hoogstamfruit. Binnen de categorie 'water en moeras' scoren terrastaluds/plasbermen hoog: aan deze relatief dure maatregel is bijna een kwart van het totale budget besteed.
3. Het accent op de speciale 'aandachtsgebieden' is gerealiseerd voor zover het Texel betreft en wat minder in Noord-Holland Midden. Om te voorkomen dat er nog meer geld naar Texel zou gaan, heeft de toetsingscommissie zelfs een extra beoordelingscriterium (regionale spreiding) toegevoegd. Ondanks het accent op Texel is er een redelijke regionale spreiding van de rest van de aanvragen.
4. Een belangrijk deel van de nu gesubsidieerde werken zou zonder regeling niet (of pas later, of anders) zijn uitgevoerd.
5. Ook de subsidiemogelijkheden in de sfeer van advisering, scholing, communicatie en coördinatie 'aan de basis' zijn goed benut: in 41 gehonoreerde aanvragen (58%) en voor een bedrag van bijna € 78.000,-.
6. Promotie en werving zijn in grote trekken goed verlopen. Er blijkt met name waardering voor de regionale informatiebijeenkomsten en voor de brochure.
7. Ook is er grote waardering voor de (selectieve) bedrijfsbezoeken en voor de begeleiding die Landschap Noord-Holland heeft verleend bij het opstellen van aanvragen.
8. Meer in zijn algemeenheid lijkt de mandateringsconstructie tussen provincie en Landschap Noord-Holland – afgezien van enkele kinderziekten – steeds beter te verlopen, zeker sinds de instelling van een gezamenlijke begeleidingsgroep.
9. De toetsingscommissie blijkt een succes: zowel de leden zelf als de provincie, aan wie de commissie adviseert, zijn tevreden. De commissieleden zijn zeer betrokken bij het onderwerp en vinden het scoresysteem voor prioritering van aanvragen rechtvaardig en werkbaar.
10. Ook bij de aanvragers lijkt de beoordeling als rechtvaardig te worden ervaren: er is slechts één bezwaar ingediend (dat later overigens vooral op miscommunicatie bleek te berusten en niet is doorgezet).
11. De regeling heeft medefinanciering uitgelokt. Het gaat nog om een beperkt aantal (negen) aanvragen, maar wel om een substantieel bedrag: ruim € 200.000,-.
12. Een belangrijk deel van de aanvragers blijkt alweer plannen te hebben voor nieuwe aanvragen of weet dat zijn omgeving belangstelling heeft voor de regeling. Er is dus al sprake van enige 'uitstraling'.

Wat kan beter?

Naast alle goed verlopen zaken signaleren we ook een aantal aandachtspunten:

1. Vergeleken met de resultaten van het proefproject in Noord-Holland Midden in 2001, valt de belangstelling van particulieren wat tegen. Hoewel de provincie vooral samenwerking en een gebiedsmatige aanpak wil uitlokken en dus tevreden is met de grote deelname van collectieven, is het niettemin zinvol om te onderzoeken of de werving onder particulieren kan worden geïntensiveerd. Wellicht ligt hier toch een groter potentieel dan nu wordt aangeboord.
2. De ingezette promotie- en wervingsmiddelen blijken nog niet allemaal even effectief. Dat geldt bijvoorbeeld voor de pers (lokale en regionale bladen, vakbladen) en voor de website. Ook kunnen straks geslaagde projecten publicitair worden uitgebuit (zie ook punt 12). Het lijkt zinvol hieraan extra aandacht te besteden.
3. Daarnaast zijn er nog drie doelgroepen die extra aandacht vergen in de communicatie:
 - waar het gaat om de *mission inside*: het (nieuwe) college van Gedeputeerde Staten en het Landschap Noord-Holland in de breedte;
 - de vrijwilligersgroepen in het landschapsbeheer. Zij zijn maar matig op de hoogte van de regeling slecht en vinden hem ook niet op hun terrein liggen ('wij houden ons met regulier onderhoud bezig, de regeling juist niet');
 - potentieel medefinancierende overheden, met name waterschappen en gemeenten. Hier lijkt nog een wereld te winnen.
4. Er zijn een paar gebieden waar niet of nauwelijks gebruik is gemaakt van de regeling: Wieringermeer, BES-gebied, Eilandspolder/Zaanstreek en Haarlemmermeer. Ook hier zijn wellicht extra wervingsinspanningen op hun plaats. In de akkerbouwgebieden speelt wellicht mee dat de regeling hier minder mogelijkheden biedt (dat wordt althans zo ervaren), in de twee andere gebieden spelen bij de agrarische natuurverenigingen organisatorische problemen en demotivatie door het Programma Beheer. Ook blijken niet-deelnemers op te zien tegen de 'papierwinkel'.
5. Wat dat laatste betreft: er is veel onvrede over de lange en gecompliceerde aanvraagformulieren. Ook al heeft dit slechts weinig belangstellende afgehouden van een aanvraag, veel deelnemers hebben hier ondersteuning gevraagd bij derden. Ook kwamen veel formulieren onvolledig binnen. Het Landschap is hiermee veel tijd kwijt geweest. Vooral de vragen waarin de aanvraag moet worden gemotiveerd (ter toetsing aan de provinciale criteria) kunnen volgens de deelnemers korter en eenvoudiger. De formulieren moeten op dit punt nog eens tegen het licht worden gehouden.
6. Ook de toetsing aan gemeentelijke bestemmingsplannen en aan het Programma Beheer blijven aandachtspunten. Veel deelnemers blijken dit niet zelf te toetsen. Gevolg is dat het Landschap en de DLG-vertegenwoordiger in de toetsingscommissie hiermee veel tijd kwijt zijn. Wellicht wordt dit knelpunt minder naarmate er meer ervaring wordt opgedaan – in 2002 was er net een set nieuwe begrenzingenplannen vastgesteld. Wat betreft bestemmingsplannen lijkt het gewenst om nog sterker te benadrukken dat deze toetsing van de deelnemer zelf wordt verwacht.
7. De deelnemers tonen zich weliswaar tevreden over het werkbezoek, maar geven ook aan behoefte te hebben aan extra scholing en instructie (meer advies ter plekke, instructievideo etc.). Provincie en landschap geven aan dat er op zich wel voldoende scholingsmateriaal is, maar dat aan de beschikbaarheid hiervan meer bekendheid moet worden gegeven.
8. De zeer beperkte mogelijkheden voor subsidie op regulier beheer blijven een punt van zorg. 'In het veld' wordt dit slecht begrepen ('waarom zou je iets aanleggen als het beheer niet wordt vergoed?') en veel aanvragers blijken het beheer van de aangelegde of

opgeknapte elementen (nog) niet te hebben geregeld. Uit een oogpunt van duurzaamheid (en kapitaalvernietiging) is dat een serieus risico. De provincie heeft echter bij herhaling laten weten, niet structureel te willen bijdragen aan beheer. In dat geval is het gewenst om:

- in de voorlichting beter uit te leggen waarom regulier beheer niet wordt gesubsidieerd;
 - actief te zoeken (zowel provincie als Landschap) naar alternatieven voor structurele beheerbijdragen, met name door beïnvloeding van het Programma Beheer.
9. Een aantal betrokkenen vindt dat de regeling teveel versnippering oplevert. En wel op twee aspecten:
- de regeling gaat over ‘losse’ elementen, los van hun landschappelijke en cultuurhistorische context. Zij pleiten voor een veel sterker integrale, gebiedsgewijze benadering;
 - de verdeling van het beperkte jaarlijkse budget over de hele provincie werkt ook versnippering in de hand (overal een beetje). Zij pleiten voor een duidelijker regionale benadering, bijvoorbeeld door elk jaar (of elke tranche) het budget open te stellen voor één specifiek gebied. De toetsingscommissie heeft nu juist, door het toevoegen van een criterium ‘regionale spreiding’ – gekozen voor een andere aanpak.
- Het is zinvol om deze belangrijke beleidskeuze nogmaals te agenderen voor begeleidingsgroep en/of toetsingscommissie.
10. Het is nog te vroeg om te zeggen in welke mate de regeling effectief is, d.w.z. landschappelijke versterkingen teweegbrengt. Dat vergt bovendien een solide monitoringssysteem en een nulmeting (regionale kwantiteit en kwaliteit van landschapselementen). Het is gewenst dat de monitoring op korte termijn gestalte krijgt.
11. De regeling heeft nog weinig vernieuwing uitgelokt. Dat wil zeggen: de aanvragers hebben zich keurig gehouden aan de elementen die de provincie al noemt en komen niet met nieuwe voorstellen. Het blijkt bij veel deelnemers ook onbekend dat ze kunnen afwijken van de ‘voorgebakken’ elementen. Het is zinvol om hierop in de informatievoorziening duidelijker te wijzen.
12. Ook de ‘uitstraling’ van de regeling en de gesubsidieerde projecten is – zoals overigens te verwachten bij een eerste openstelling – nog matig. Het gaat hier om de volgende aspecten:
- voorbeeldwerking. Hiervoor is het uiteraard ook nodig om wervende voorbeelden van uitgevoerde projecten te hebben. Die waren er op het moment van evalueren nog nauwelijks. Vanaf 2003 kunnen zulke voorbeelden echter publicitair volop worden benut;
 - synergie met andere beleidsvelden en andere financieringsbronnen. Hieraan kan in werving en uitvoering meer aandacht worden besteed. Dit vergt ook een wat grotere ‘beleidsgevoeligheid’ van het Landschap.
13. Ten aanzien van het subsidieregime verdienen de volgende aspecten opnieuw overweging:
- een kwart van de deelnemers toont zich ontevreden over de hoogte van de subsidie (50%) en zegt hiermee het werk kwalitatief niet goed te kunnen uitvoeren. De collectieven hebben vooral moeite om de financiering van de andere 50% rond te krijgen. Er wordt gesuggereerd om het subsidiepercentage te verhogen met 20 à 30% om zo een groter draagvlak en minder tijdrovende acquisitie te bewerkstelligen;
 - sommige collectieven hebben moeite met de subsidie op de overheadkosten (als percentage van het totale budget) en stellen voor om dit op basis van werkelijke kosten te subsidiëren;

- ook wordt gepleit voor subsidiëring van ‘ontwikkelkosten’ van nieuwe ideeën of plannen. Zo kan vernieuwing beter worden gestimuleerd.
14. Ten aanzien van de inhoudelijke accenten van de regeling wordt cultuurhistorie als belangrijkste omissie gezien. In 2003, het ‘Jaar van de Boerderij’, kan hiermee juist goed worden gescoord. De provincie overweegt dit nu. Daarnaast wordt gepleit voor toevoeging van aardkundige en archeologische waarden. Het is gewenst hierbij goed af te stemmen met de provinciale initiatieven om een subsidieregeling voor archeologische vindplaatsen in het leven te roepen.

Bijlage 1. Karakteristieke elementen per regio en prioritaire elementen en gebieden vanuit het provinciaal beleid

Karakteristieke elementen per regio

		ond./herstel	aanleg
1	Kustzone		
	duinrellen	+	+
	elzensingels	+	
	(hak)houtbosjes	+	
2	Gooise stuwwal		
	houtwallen	+	?
	poelen	+	
3	Keileemgebieden		
	tuinwallen (Texel)	+	+
	drinkpoelen (Texel)	+	+
	duinrellen	+	+
	watervoerende greppels (sjanen)	+	?
4	Oude zeekleigebieden		
	hoogstamfruitbomen	+	
	drinkpoelen	+	+
	rietkragen (kreekresten, kleiputten)	+	+
5	Aandijkingen		
	rietkragen (kreekresten, kleiputten)	+	+
	houtwallen (Zijpe)	+	?
6	Veengebieden		
	rietkragen, rietlandjes, moeras(stroken)	+	+
7	Oude droogmakerijen		
	hoogstamfruitbomen	+	
	knotwilgen	+	
8	Vechtlandschap		
	hoogstamfruitbomen	+	
	knotwilgen	+	
	rietkragen, rietlandjes, moeras(stroken)	+	+

Provinciale prioriteiten

Voor de jaren 2002 geeft de provincie de volgende prioriteiten (zie ook bijlage 2):

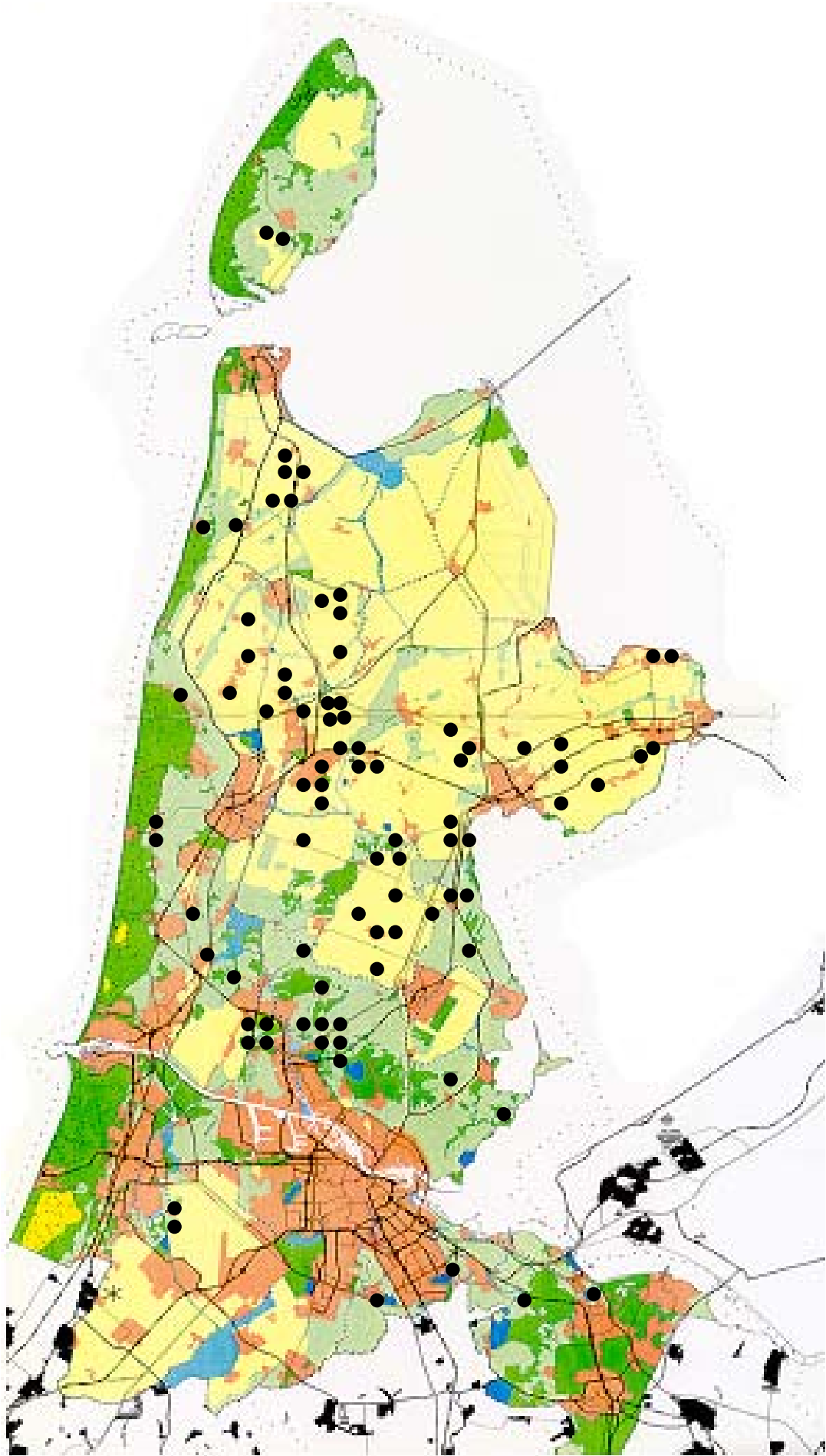
1. Qua elementen:
 - rietkragen en moerasstroken (oude zeekleigebieden, aandijkingen, veengebieden, Vechtlandschap);
 - duinrellen en duinwateren (kustzone, keileemgebieden).
2. Qua gebieden:
 - Texel (m.n. tuinwallen en drinkpoelen);
 - Noord-Holland Midden (m.n. rietkragen, rietlandjes en moerasstroken).

Criteria voor inhoudelijke prioriteitstelling van de aanvragen

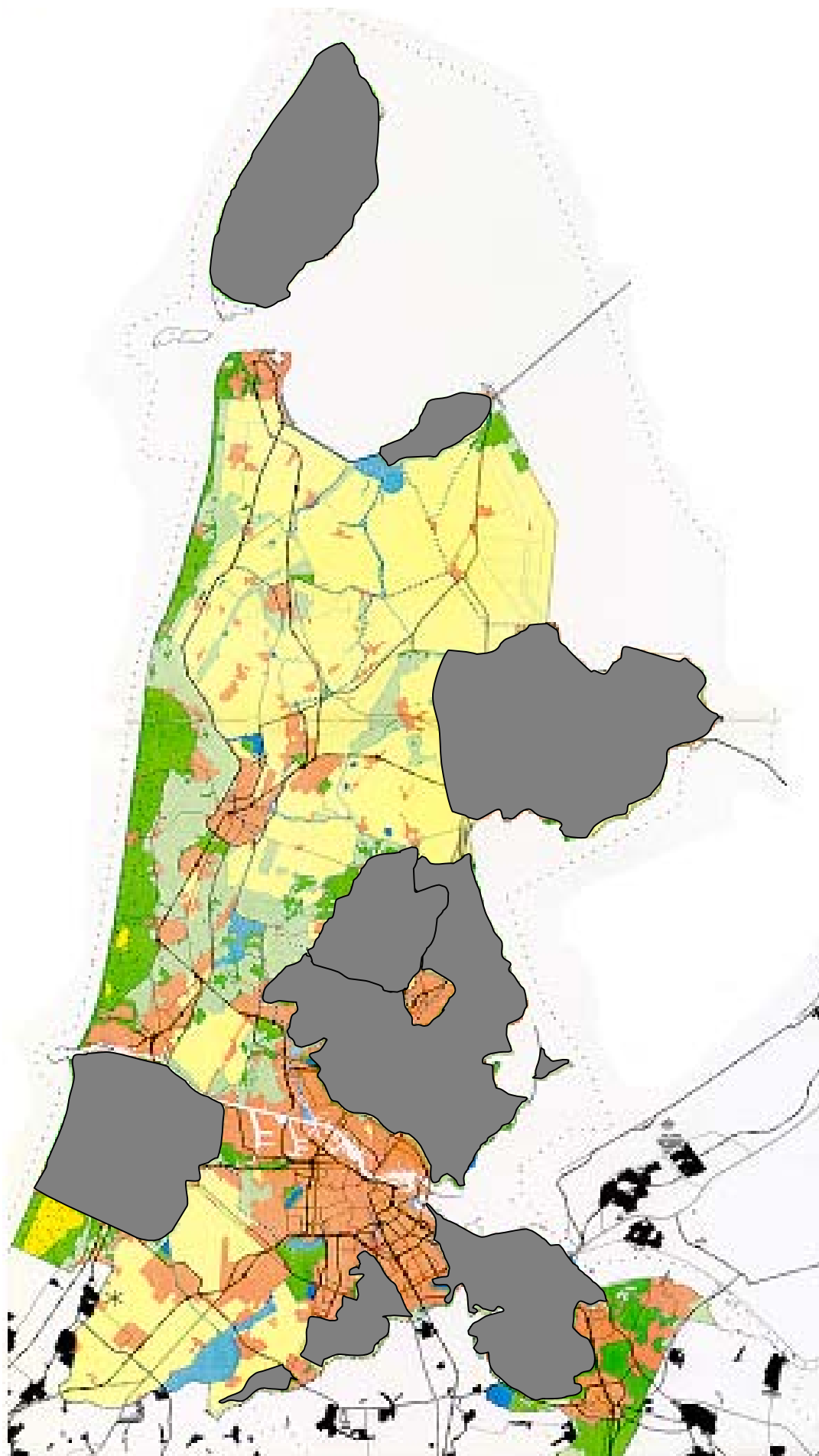
1. Uitvoering past in het provinciale landschapsbeleid (zie boven).
2. Het project is vernieuwend, c.q. oorspronkelijk.

3. Het project heeft een voorbeeldwerking en biedt perspectieven voor navolging.
4. Het project vertoont een samenhang met andere provinciale beleidsvelden.
5. Het project is multifunctioneel.
6. Het project maakt onderdeel uit van een gebieds- of bestuursovereenkomst waarbij de provincie partij is.
7. Het project kent een effectieve en efficiënte besteding van middelen.
8. Het project heeft een breed financieel draagvlak, c.q. wordt door meer partijen gefinancierd.
9. Het project kent 'afrekenbare' doelen, c.q. levert afrekenbare resultaten op.

Bijlage 2. Spreiding particuliere beschikkingen landschapselementen 2002

Bijlage 3. Spreiding collectieve beschikkingen landschapselementen 2002

Bijlage 4. Particuliere en collectieve beschikkingen uitgesplitst

Tabel 4.1. Karakter van de gehonoreerde aanvragen van particulieren in 2002

	aantal en/of afmetingen element	aangevraagde bedrag (€)*				totaal toegekende bedrag (€)
		aanleg/herstel	achterstallig onderhoud	aanloopbeheer	totaal aangevraagd	
A. Houtopstanden						
- knotbomen	443 st.	1.219	4.874	390	6.483	6.483
- hoogstamfruitbomen	657 st.	9.482	4.386	599	14.466	14.466
- leibomen	23 st.	637	200	210	1.047	1.047
- laanbomen, solitaire bomen	74 st.	833	0	0	833	818
- elzensingel	633 m	602	60	0	662	662
- windsingel, houtwal	18.233 m ²	2.248	3.744	17	6.010	6.010
- scheerhaag	641 m	1.055	52	462	1.569	1.569
- struweelhaag	55 m	8	56	0	64	64
- hakhout	10.250 m ²	0	9.225	0	9.225	9.225
- rooien oude beplanting	713 m ²	2.307	0	0	2.307	2.307
Totaal houtopstanden	n.v.t.	18.391	22.597	1.678	42.666	42.651
B. Water en moeras						
- duinrel, sjaan, sloot	7.395m+4.849m ²	24.224	634	4.124	28.981	26.453
- natuurvriendelijke oever	557 m	9.050	0	0	9.050	8.607
- poel	7.854 m ²	7.269	5.034	4.064	16.366	15.995
- rietland, rietkraag	9.912 m ²	4.498	218	489	5.204	5.204
- terrastalud, plasberm	16.807 m ²	27.909	519	412	28.840	26.748
Totaal water en moeras	n.v.t.	72.950	6.405	9.089	88.444	83.007
C. Overige						
- tuinwallen	530 m	9.100	900	861	10.861	10.861
- hooiland	18.340 m ²	1.910	1.150	1.280	4.340	4.340
- plaatsen raster	269 m + 1 st	1.503	0	0	1.503	1.503
- overig (niet gedefinieerd)	2 st	150	0	0	150	150
Totaal overige	n.v.t.	12.663	2.050	2.141	16.719	16.719
Totaal-generaal**	1.200 st 9.811 m 86.245 m²	104.004 70%	31.052 21%	12.908 9%	147.964 100%	142.377

* de uitsplitsing naar aanleg/herstel, achterstallig onderhoud en aanloopbeheer is alleen beschikbaar voor de aangevraagde, niet voor de toegekende bedragen

** in kolom 'aantallen en afmetingen' excl. rooi- en rasterwerkzaamheden

Tabel 4.2. Karakter van de gehonoreerde aanvragen van collectieven in 2002

	aantal en/of afmetingen element	aangevraagde bedrag (€)*				totaal toegekende bedrag (€)
		aanleg/herstel	achterstallig onderhoud	aanloopbeheer	totaal aangevraagd	
A. Houtopstanden						
- knotbomen	730 st.	1.313	5.950	450	7.713	7.451
- hoogstamfruitbomen	1.234 st.	16.738	10.635	6.033	33.405	31.379
- leibomen	92 st.	3.185	736	1.288	5.209	5.073
- laanbomen, solitaire bomen	141 st.	3.019	0	0	3.019	2.912
- elzensingel	1.250 m	1.320	276	360	1.956	1.911
- windsingel, houtwal	25.505 m ²	3.122	4.221	1.665	9.008	8.775
- scheerhaag	720 m	1.053	94	567	1.714	1.714
- struweelhaag	1.250 m	1.365	310	0	1.675	1.440
- hakhout	-	--	--	--	--	--
- rooien oude beplanting	1.240 m ²	155	0	0	155	143
Totaal houtopstanden	n.v.t.	31.270	22.222	10.363	63.855	60.798
B. Water en moeras						
- duinrel, sjaan, sloot	600 m	1.500	104	260	1.864	1.864
- natuurvriendelijke oever	500 m	10.000	0	0	10.000	10.000
- poel	3.250 m ²	1.125	2.340	5.774	9.239	9.239
- rietland, rietkraag	18.200 m ²	1.563	1.352	3.206	6.118	6.118
- terrastalud, plasberm	20.400 m ²	34.190	0	11.072	45.262	38.828
Totaal water en moeras	n.v.t.	48.378	3.796	20.312	72.483	66.049
C. Overige						
- tuinwallen	1.279 m	25.470	2.316	1.980	29.766	28.356
- hooiland	--	--	--	--	--	--
- plaatsen raster	768 m	2.150	0	0	2.150	2.043
Totaal overige	2.047 m	27.620	2.316	1.980	31.916	30.399
Totaal-generaal**	2.197 st 6.367 m 67.355 m²	107.268	28.334	32.655	168.254	157.246
		64%	17%	19%	100%	

* de uitspitsing naar aanleg/herstel, achterstallig onderhoud en aanloopbeheer is alleen beschikbaar voor de aangevraagde, niet voor de toegekende bedragen

** in kolom 'aantallen en afmetingen' excl. rooi- en rasterwerkzaamheden

Bijlage 5. De evaluatievragen in detail

Hoewel de evaluatie beperkt van omvang is, is getracht zoveel mogelijk aspecten van (het functioneren van) de regeling in de evaluatie te betrekken:

1. Promotie en werving. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de vragen:
 - hoe is de werving aangepakt en hoe effectief is deze geweest?
 - hoe hebben de deelnemers (en niet-deelnemers) de werving en voorlichting ervaren?
 - waarom heeft een aantal partijen niet deelgenomen (m.n. een aantal agrarische natuurverenigingen, vrijwilligersgroepen etc.)? In hoeverre speelde daarbij het karakter van de regeling (alleen incidentele 'aanjaag'-maatregelen, 50% subsidie etc.) een rol?
2. De aanvraagprocedure. Hierbij gaat het om vragen als:
 - zijn de aanvraagformulieren werkbaar?
 - leveren de formulieren de vereiste informatie op?
 - hoeveel tijd is gemoeid met het volledig maken van onvolledige aanvragen?
3. De beoordeling van aanvragen:
 - hoe is de beoordeling verlopen? Is het pre-advies van Landschapsbeheer gevolgd of heeft de commissie veel eigen accenten gelegd?
 - in hoeverre is er gestuurd op regionale spreiding, type elementen etc.?
 - is het scoresysteem (punten) werkbaar?
 - is de beoordeling door de aanvragers als rechtvaardig ervaren?
 - hoe is de afstemming met het Programma Beheer verlopen?
4. Het karakter van de aanvragen:
 - welke aanvragen zijn afgewezen en wat waren de belangrijkste afwijzingsgronden?
 - wat is het karakter van de gehonoreerde aanvragen (typen elementen, regionale spreiding, verhouding tussen aanplant/herstel/onderhoud, verhouding tussen individuele en collectieve aanvragen, etc.)?
 - beantwoorden de aanvragen aan de provinciale doelen?
 - in welke mate maakten planvorming, scholing, voorlichting etc. deel uit van de aanvragen?
 - hoe vaak is afgeweken van de richtbedragen, en tot welke omvang?
5. De organisatie van de regeling en de samenwerking en afstemming tussen de betrokken partijen. Hier gaat het om vragen als:
 - hoe verloopt de samenwerking tussen Provincie en Landschap? Functioneert de mandateringsconstructie?
 - functioneert de toetsingscommissie naar verwachting?
 - hoe verloopt de uitvoering van de regeling door Landschap Noord-Holland? Welke problemen ontmoet het Landschap?
 - hoe functioneert de 'gedelegeerde' uitvoering van de regeling door collectieven zoals agrarische natuurverenigingen?
6. De uitstraling van de regeling. Hierbij gaat het om de volgende aspecten:
 - zijn er andere partijen en financiers bij het project betrokken? Zo ja, welke?
 - heeft 'de omgeving' belangstelling voor het project (buren, gemeente, pers)?
 - vindt het initiatief navolging in de omgeving?
7. De toekomst van de regeling. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om vragen als:
 - hoe hebben de aanvragers het beheer op langere termijn (waarin de regeling immers niet voorziet) geregeld?
 - hebben de aanvragers plannen voor verdere aanvragen? Zo ja, waarvoor?
 - hebben de niet-aanvragers plannen om alsnog een aanvraag in te dienen?
 - bestaat er behoefte om ook cultuurhistorische en archeologische elementen in de regeling te betrekken?

Bijlage 6. Resultaten van de enquête onder deelnemers

Van de 71 verzonden evaluatieformulieren zijn er 37 tijds teruggestuurd, een respons van 52%. Drie vragenlijsten kwamen te laat om nog te worden verwerkt.

Vóór de vraag staat steeds het aantal gegeven antwoorden vermeld.

Bij vragen met de mogelijkheid om extra informatie te verstrekken of suggesties te doen, staan de opmerkingen in willekeurige volgorde onder de vraag vermeld.

Promotie en werving

2. Hoe bent u over het bestaan van de subsidieregeling te weten gekomen?
(meer antwoorden mogelijk)
 - (4) Ik ben erop geattendeerd door de Natuurvereniging
 - (12) Ik ben erop geattendeerd door Landschap Noord-Holland
 - (2) Ik heb erover gelezen in de vakpers
 - (17) Ik heb erover gelezen in de krant
 - (8) Ik heb een voorlichtingsavond over de regeling bijgewoond
 - (3) Ik heb het gehoord van een voorlichter, adviseur
 - (0) Ik heb de brochure ergens zien liggen
 - (5) Ik ben op het bestaan van de regeling geattendeerd door burens, collega's etc.
 - (4) Anders, nl.:
 - adviseur heeft voorlichtingsavond bijgewoond
 - POM Noord-Holland
 - Dhr. J. Reyne (Lange Rond)
 - provincie Noord-Holland
3. Hebt u, nadat u iets over de regeling had gehoord of gelezen, nadere informatie ingewonnen?
(meer antwoorden mogelijk)
 - (18) Ja, ik heb Landschap Noord-Holland gebeld voor nadere mondelinge toelichting
 - (2) Ja, ik heb bij mijn natuurvereniging om nadere toelichting gevraagd
 - (15) Ja, ik heb de brochure aangevraagd
 - (2) Ja, ik heb nadere informatie gevonden op Internet
 - (7) Ja, ik heb een andere deskundige om nadere informatie gevraagd, nl.:
 - adviseur Jan Steenis
 - POM
 - Filippien Koornneef
 - Landschap Noord-Holland (2)
 - A. Lodder
 - Norbert Daemen
 - (3) Nee, ik heb geen nadere informatie ingewonnen
4. Hebt u de informatiebrochure gelezen? Zo ja, vond u deze voldoende duidelijk?
 - (1) Ik heb geen informatiebrochure gezien
 - (30) Ja, de brochure gaf mij voldoende duidelijkheid over de regeling
 - (2) Nee, de brochure gaf onvoldoende informatie
 - (3) Welke tips hebt u ter verbetering?
 - Niet zeker of de brochure gezien is, omdat er teveel papierstromen op hem / haar afkwamen. Hierdoor soms een beetje het overzicht kwijt.
 - Teveel vragen; het overslaan van vragen kan verwarrend zijn.
 - Onduidelijk hoe de regeling werkt

Aanvraagformulieren

5. Gaf het invullen van het aanvraagformulier problemen? (meer antwoorden mogelijk)
- (23) Nee, geen problemen
 - (2) Ja, ik vond de toelichting onduidelijk
 - (4) Ja, er was te weinig schrijfruimte op het formulier
 - (2) Ja, er konden te weinig elementen op worden ingevuld
 - (6) Ja, er werd teveel toelichting gevraagd
 - (7) Ja, ik had problemen met:
 - Door de toelichting en al het meten lang bezig geweest. Hulp van iemand met kennis van zaken had het vlotter kunnen doen en had ook meer kansen kunnen benutten.
 - Planvorming, adviseurs, communicatie, organisatie, administratie
 - Het feit dat invulling niet digitaal kon
 - Veel vragen gingen over hetzelfde
 - Afstemming met andere formulieren (subsidieaanvr. SGB, gebiedsgericht beleid)
 - Normbedragen voor regulier beheer. In eerste instantie niet duidelijk dat deze ook voor 3 jaar aangevraagd kunnen worden. Daarvoor was ook geen ruimte en / of aanduiding op het formulier en ook niet in de normbedragentabel
 - Het geheel was vrij onduidelijk
6. Hebt u hulp gehad bij het invullen van het aanvraagformulier?
- (22) Nee, ik heb het formulier zelf ingevuld
 - (2) Ja, ik heb hulp gehad van mijn gezinsleden
 - (12) Ja, ik heb hulp gehad van:
 - een medewerker
 - Landschap Noord-Holland (4)
 - Jan Steenis
 - T. Passooy, Egmond-Binnen
 - Stagiaire
 - Dhr. A. Lodder (2)
 - De Groene Long
 - Dhr. N. Daemen
7. Hoeveel tijd heeft het invullen van het aanvraagformulier in totaal gekost?
- (8) Minder dan een uur
 - (21) Tussen een uur en een halve dag
 - (4) Tussen een halve en een hele dag
 - (1) Meer dan een dag
8. Hebt u suggesties voor verbetering van het aanvraagformulier?
- Minder bureaucratisch
 - Al die a-tjes en b-tjes maken het ingewikkeld
 - Aan te passen aan de bevrage, niet aan rapporteur
 - Meer ruimte voor antwoorden; directer vragen waardoor makkelijkere antwoorden mogelijk
 - Eenvoudiger en korter (2)
 - Digitaliseren
 - Te veel vragen, verwarrend
 - Maak de regeling eenvoudiger; verschil eenmalig en meerjarig onderhoud niet voldoende duidelijk
 - Zo simpel mogelijk
 - Teveel herhaalvragen die hetzelfde beogen
 - Meer ruimte op het formulier

Toetsing van de aanvragen

9. Hebt u, voordat u een aanvraag deed, de criteria gezien die gelden voor de beoordeling van aanvragen?
- (26) Ja
 - (8) Nee
- Zo ja, hebt u in uw aanvraag rekening gehouden met deze criteria?
- (6) Nee
 - (8) Ja, ik heb in mijn plannen gezocht naar een idee en/of uitvoering die het best past bij de regeling
 - (11) Ja, ik heb mijn plannen meer betekenis voor landschap, natuur en/of cultuurhistorie meegegeven
 - (1) Ja, ik heb mijn plannen aantrekkelijker gemaakt voor recreatie
 - (4) Anders, nl.
 - Meer gevraagd naar voorlichting / communicatie
 - Was niet nodig
 - Vraag en aanbod bleken naadloos op elkaar afgestemd, zonder enige aanpassing dus
 - Waterrijke elementen aangevraagd
10. Hebt u tevoren nagevraagd of uw werkzaamheden:
- a. niet in strijd zijn met het bestemmingsplan?
 - (11) Ja
 - (24) Nee
 - b. ook via een andere regeling (bijv. Programma beheer) kunnen worden gesubsidieerd?
 - (6) Ja
 - (25) Nee
11. Hoe hebt u het eventuele werkbezoek ervaren?
- (14) n.v.t.
 - (21) zinvol
 - (0) weinig zinvol, had ook anders gekund, nl.

Inhoud en uitvoering van de regeling

12. Zou u de plannen die u hebt ingediend ook zonder subsidieregeling hebben uitgevoerd?
- (7) Nee, zonder de regeling had ik de plannen niet uitgevoerd
 - (4) Ja, maar dan op eigen kosten. De subsidie is mooi meegenomen.
 - (11) Ja, misschien op langere termijn. De regeling was een extra duwtje in de rug.
 - (2) Gedeeltelijk. Welk deel zou u zonder subsidie niet hebben uitgevoerd?
 - Geen knotwilgen en hagen
 - Alles minder
 - (0) Ik weet het niet
13. De subsidieregeling is bedoeld om initiatieven te stimuleren, sluimerende plannen een extra impuls te geven en om vernieuwende ideeën op gang te helpen. De subsidieregeling is niet bedoeld voor jaarlijks beheer en onderhoud. Kunt u hieronder aangeven wat op u van toepassing is? (meer antwoorden mogelijk)
- (12) Dankzij de regeling heb ik een idee waar ik al langer mee rond liep, kunnen concretiseren
 - (3) Dankzij de regeling ben ik op nieuwe ideeën gekomen
 - (9) Dankzij de regeling is de uitvoering van onze plannen in een versnelling gekomen
 - (1) Dankzij de regeling krijg ik met mijn idee eindelijk navolging bij andere grondgebruikers
 - (7) Dankzij de regeling kan ik eindelijk eens dat natuur- of landschapselement opknappen, aanleggen, of onderhouden, waar ik anders niet aan toe kwam
 - (5) Dankzij de regeling heb ik kennis kunnen inhuren

- (2) De regeling stimuleert samenwerking met andere grondgebruikers
 - (3) Bij het indienen en uitvoeren van de plannen vervult de agrarische natuurvereniging of de vrijwilligersorganisatie een belangrijke rol
 - (1) Anders, nl.....
 - Via de regeling is ook kennis vergroot
14. De landschapsregeling subsidieert 50% van de kosten. De andere 50% van de kosten moeten door anderen worden gedragen. Hebt u hiervoor gezocht naar medefinanciering?
- (19) Nee
 - (4) Ja, ik heb medefinanciering gevraagd bij
 - Het Groengebied
 - Groengebied Amstelland
 - Gemeente
 - SGB, prov. N-H, VSB Fonds
- Is de gevraagde medefinanciering toegezegd?
- (0) Ja
 - (2) Nee
 - (0) Nog niet
15. Vindt u de financiële bijdrage zoals genoemd in het informatiemateriaal voldoende?
- (12) Ja
 - (0) Ja, ik had ook met een lagere bijdrage toegekund
 - (3) Nee, ik vind dat de bijdrage hoger had moeten zijn, en wel:
 - 75%
 - 100%
 - Meer dan 50%
 - (6) Ik weet het niet
16. Vindt u de financiële bijdrage voldoende om kwaliteit te kunnen leveren?
- (11) Ja, ik voer de plannen precies zo uit als ik van plan was
 - (10) Nee, maar ik voer de plannen toch precies zo uit als ik van plan was
 - (0) Nee, ik moet de uitvoering aanpassen en neem met minder kwaliteit genoegen
 - (1) Nee, ik voer de plannen goedkoper uit, dan aanvankelijk de bedoeling was, om te besparen op de kosten
17. Hoe gaat u de plannen uitvoeren?
- (13) Ik voer het werk zelf uit
 - (4) Ik krijg hulp van vrijwilligers bij de uitvoering van de werkzaamheden
 - (14) Ik laat de werkzaamheden uitvoeren door een loonbedrijf c.q. hoveniersbedrijf
18. Met de beschikking hebt u informatiemateriaal ontvangen over aanleg en beheer van landschapselementen. Hebt u hiermee uw voordeel kunnen doen?
- (19) ja, ik heb het goed kunnen gebruiken
 - (1) ja, maar ik miste de volgende onderdelen:
 - Aankoopadressen
 - (0) nee, het materiaal was niet duidelijk

Neveneffecten en vervolgactiviteiten

19. Kunt u hieronder aangeven wat op u van toepassing is? (meer antwoorden mogelijk)
- (14) Ik ga in een volgende tranche opnieuw subsidie voor andere plannen aanvragen
 - (2) Ik wil in een volgende tranche opnieuw subsidie voor andere plannen aanvragen. Maar dan moet de regeling wel aangepast worden op de volgende punten:

- Er blijven nog 88 bomen over van de 188
 - Meer mogelijkheden bij 100% financiering
 - (11) Ik ga in een volgende tranche zeker opnieuw subsidie aanvragen, maar heb daarvoor nog geen concrete ideeën.
 - (9) Ik merk vanuit mijn omgeving dat er belangstelling is voor mijn plannen en voor de regeling.
20. Welke extra's zouden naar uw idee het succes van de bijdrageregeling nog kunnen vergroten?
- (7) extra scholing in landschapsonderhoud
 - (2) extra scholing in natuurkennis
 - (6) een instructiebrochure of -video
 - (1) betere beschikbaarheid van onderhoudsmateriaal /-apparatuur
 - (8) een hogere financiële bijdrage
 - (3) meer aandacht voor andere landschapselementen, zoals:
 - Takkenrillen, nestkasten, holen
 - Riet-ruigte beheer
 - Weidebeheer voor particulieren
 - (8) meer aandacht voor cultuurhistorie
 - (1) meer aandacht voor archeologie
 - (11) meer aandacht voor een gebiedsgewijze aanpak
 - (13) advies en begeleiding ter plekke
 - (5) anders, nl.:
 - Advies ter plekke, welk bepaalde beheer is het meest waardevol voor het element. Kan het beter en hoe?
 - De mensen moeten de natuur zijn gang laten gaan
 - Extra informatie over de uitvoering van het project, aansluitend op Programma Beheer
 - Cursus onderhoud Landschapselementen waarvoor subsidie is aangevraagd
 - Ook een bijdrage voor onderhoud
21. Hebt u verder nog opmerkingen of suggesties?
- Indien mogelijk iets meer contact via een (half) jaarlijkse uitgave van projecten die zijn uitgevoerd en worden besproken
 - Leg contacten met Gemeenten / Schakel de POM is
 - Door late reactie van Gemeente kan de opdracht niet aan een loonbedrijf worden gegeven, waardoor alles vertraging zal oplopen.
 - Het duurt erg lang
 - Aanvraagformulier elektronisch / via de E-mail aanbieden
 - Aanpassen normbedragen naar werkelijke kosten; Achterstallig onderhoud krijgt subsidie, mensen die goed onderhouden krijgen niets. Dan niet subsidiëren maar geld steken in goede aanleg.
 - Kunt u een lijst toesturen met aankoopadressen bomen (is reeds gebeurd)
 - Prettige samenwerking!
 - Jammer dat subsidie eenmalig is. Voor instandhouding op lange termijn is meer nodig.
 - Hou de regeling eenvoudig. Minder bureaucratisch
 - Zoektocht naar de andere 50% financiering is zeer lastig. De regeling is verder heel positief.
 - Na aanleg van elementen nog werkbezoek, waarin beheer goed op de rails kan worden gezet.
 - De regeling heeft een lang gekoesterd plan in een stroomversnelling gebracht. Het heeft als resultaat een zeer positief gevoel. Landschap, ga zo door!
 - Het naleven van bestemmingsplan / gebied, bij vernielen, verwijderen men verplichten voor herstel; Bij het niet naleven, boetes geven en laten herstellen op kosten van beheerder
 - Er moet meer aandacht komen voor eenvoudige zaken zoals het opruimen van afval en het voorkomen daarvan

Bijlage 7. Volledige evaluatiebijdrage Landschap Noord-Holland

1. PR en informatievoorziening

De PR-activiteiten Subsidieregeling Landschapselementen hebben zich voornamelijk in de 2^e helft van 2002 afgespeeld. Omstreeks mei was de inhoud van de regeling volledig bekend, zodat vanaf dat moment over de openstelling van de subsidieregeling kon worden gecommuniceerd. Een ijkpunt voor de PR-activiteiten is de openstelling subsidieregeling vanaf 15 augustus tot 1 oktober 2002 (uiteindelijk verlaat tot 11 oktober 2002).

De PR-activiteiten hebben betrekking op diverse doelgroepen:

1. specifieke doelgroepen die bij Landschap Noord-Holland bekend zijn, te weten behandelde en niet-behandelde aanvragers 2001, vrijwilligersgroepen, agrarische natuurverenigingen.
2. particulieren en agrariërs en verder alle inwoners van Noord-Holland via de pers in volle breedte te informeren.
3. mogelijke andere betrokkenen (gemeenten, waterschappen, recreatieschappen) te informeren over de subsidieregeling.

Brieven

Om iedereen vroegtijdig van de openstelling subsidieregeling op de hoogte te brengen gaan er diverse brieven de deur uit:

1. naar agrarische natuurverenigingen (eind juli)
 2. naar al behandelde aanvragen van 2001 (half aug)
 3. naar de rest van aanmeldingenlijst 2001 (half aug)
 4. naar de vrijwilligersgroepen van Landschap Noord-Holland (half aug)
- 2 en 3 worden ook op de hoogte gesteld van de zeven informatiebijeenkomsten voor particulieren, die Landschap Noord-Holland in de hele provincie organiseert.

En er gaat een afwijkende brief ter informatie naar groenafdelingen van gemeenten, waterschappen, recreatieschappen (half aug.).

Informatiebrochure

De speciaal ontwikkelde informatiebrochure is meegestuurd bij alle brieven, behalve bij de brieven naar de agrarische natuurverenigingen (op dat moment lag de brochure nog bij de drukker). In die brief werd de informatiebijeenkomst voor de agrarische natuurverenigingen genoemd, alwaar zij ook de brochure konden meenemen.

Informatiebijeenkomsten

Zoals uit bovenstaand stukje al blijkt zijn er diverse informatiebijeenkomsten georganiseerd:

1. één bijeenkomst om de agrarische natuurverenigingen op de hoogte te stellen, zodat zij hun achterban verder konden informeren.
2. zeven bijeenkomsten voor particulieren in de periode van 26 augustus tot en met 4 september in de plaatsen: Nieuw Venneep (2), Hoorn (22), De Koog (Texel) (2), Kortenhoef (7), Schagen (circa 22), Purmerend (25), Castricum (circa 32).

Achter de plaatsnamen staat tussen haakjes de opkomst vermeld. Hieruit blijkt dat sommige bijeenkomsten goed bezocht werden, maar anderen duidelijk niet. Oorzaak was dat de lokale pers niet overal voldoende op de hoogte was gesteld, waardoor er te weinig artikelen in de kranten verschenen. Onder persbericht meer hierover.

Leerpunt voor de volgende openstelling is om opnieuw informatiebijeenkomsten te organiseren in regio's met een minimale opkomst (Nieuw Venneep, Texel, Muiden).

Persbericht

Half augustus gaat het persbericht over de openstelling en de informatiebijeenkomsten de deur uit naar alle regionale kranten, huis-aan-huis en weekbladen in de provincie. De week erop worden de redacties nagebeld (heeft u het persbericht ontvangen, wordt het geplaatst (wanneer) en kunt u een

kopie van het geplaatste artikel terugsturen). Deze belronde werkt effectief, omdat het bericht niet altijd op het juiste bureau terecht komt en je met bellen daarop kunt reageren. Dan blijkt ook dat elektronische persbestanden niet *up to date* zijn. In de weken daarop zijn de persbestanden bijgewerkt, maar het heeft wel z'n effect op de informatiebijeenkomsten. In de weken daarop worden de elektronische bestanden bijgewerkt.

De knipselkrant Subsidieregeling Landschapselementen 2002 (en 2003) geeft een aardige impressie wat er aan artikelen in kranten, huis-aan-huisbladen en tijdschriften is verschenen. Het aantal geplaatste artikelen zal nog flink hoger zijn, omdat lang niet alle geplaatste artikelen ook zijn teruggefaxt of anderzijds teruggekomen naar Landschap Noord-Holland.

Website

Alle informatie over de regeling staat niet alleen in de brochure, maar ook op de website van Landschap Noord-Holland. Op de homepage stond een melding van de openstelling. De aanvraagformulieren voor particulieren, deel A, B en aanvraagformulieren voor belangenorganisaties zijn vanaf de website downloaden. 9 Aanvragers maakten gebruik van het digitale aanvraagformulier A. De overige formulieren werden niet gebruikt.

De informatiebijeenkomsten zijn ook op de website gezet.

Overige contacten

Filippen Koornneef heeft op locatie een radio-interview gehouden voor TRV Noord-Holland. Met de redactie van het magazine Noord-Holland van de Provincie en met de redactie van het tijdschrift Buitenleven is overleg geweest om een artikel aan de regeling te besteden. Beide redacties hebben belangstelling voor een artikel en willen er in het voorjaar van 2003 mee aan de slag gaan (Inmiddels heeft er in het jan-feb nummer van Noord-Holland een artikel gestaan. Buitenleven heeft alleen aandacht besteed aan de nieuwe openstelling tot juni 2003).

2. Aanvraagprocedure

Aanvraagformulieren worden als ingewikkeld ervaren, de motivatievragen worden mondjesmaat ingevuld. Dit onderdeel zou eenvoudiger kunnen, bijvoorbeeld dat ze met eigen woorden een omschrijving van het project moeten geven en welke waarde het oplevert voor natuur, landschap en cultuurhistorie. Ook wordt het te uitgebreid gevonden, veel moet dubbel worden ingevuld zoals de elementen en later komt het terug in de begroting. Half uur tot uur per aanvraag is gemoeid met volledig maken van de aanvraag, gemiddeld wordt 2,5 uur per aanvraag voor een bezoek besteed inclusief reistijd.

Bij veel aanvragers wordt van LNH verwacht dat wij met de ideeën komen, mensen zijn heel afwachtend. In eenvoudige gevallen kan binnen het bezoek de aanvraag compleet gemaakt worden. In andere gevallen zijn de ideeën van de aanvragers te omvangrijk en ligt er geen concreet plan. Vaak wordt van LNH verwacht dat de aanvraag wel even wordt aangemaakt, maar dat kost veel tijd. De afspraak is nu intern gemaakt dat als de aanvraag niet binnen een bezoek compleet gemaakt kan worden dat de aanvrager wordt doorverwezen naar een adviesbureau. Wij verwijzen niet meer door naar ons zelf omdat we dan met belangenverstrengeling te maken krijgen.

3. Beoordeling van aanvragen

Door Landschapsbeheer Noord-Holland zijn verschillende mogelijke manieren van honorering voorgelegd aan de toetsingscommissie. Als geheel en alleen de puntenscore gevolgd zou worden dan zou het grootste deel van het budget naar Texel zijn gegaan. De commissie heeft besloten dat regionale spreiding belangrijk is en is om die reden dus van de rangschikking op score afgeweken. In elementtype is wel voornamelijk naar de prioriteit gekeken, maar in sommige gevallen zijn niet prioritaire elementen voor prioritaire elementen gegaan ivm de regionale spreiding.

Het scoresysteem is werkbaar, alleen is gekozen voor onderscheid te maken tussen karakteristiek en prioritair en de overige criteria. Ook is gekozen om prioritair slechts met 'ja' of 'nee' te beantwoorden waardoor er slechts 1 of nul punten kan worden gegeven.

De scoretelling is natuurlijk erg abstract en bedoelt om een onderlinge rangschikking te krijgen. De rangschikking die er uit is gekomen op basis van de puntenscore is op basis van overleg tussen de veldwerker nog iets aangepast, maar eigenlijk bleek dat de rangorde goed overeenkwam met de het idee van de medewerkers over de aanvragen.

We hebben van de aanvragers weinig protest gehoord. Er is 1 brief binnengekomen van een afgewezen aanvrager die zijn teleurstelling uitspreekt, maar LNH wel gelijk geeft. Verder heeft 1 afgewezen aanvrager een bezwaar ingediend. Deze aanvraag was afgewezen op basis van dat de aanvraag niet goed onderbouwd is. Aan de aanvrager was aangeraden om een advies te laten schrijven en dan opnieuw de aanvraag in te dienen. Dit had hij niet goed begrepen en na overleg heeft hij zijn bezwaar dan ook niet meer onderbouwd waardoor het bezwaar is vervallen.

De toetsing met programma beheer was niet makkelijk. Programma Beheer kan aan de orde zijn als het gaat om een aanvraag buiten het erf voor aanleg/herstel of beheer van bepaalde elementen in bepaalde landschapstypen. In veengebied bijvoorbeeld knotbomen, rietland en elzensingels. Naast de algemene voorwaarden speelt nog of er door Programma Beheer budget is beschikbaar gesteld en of het quotum al vol is. Dit is in samenwerking met DLG uitgezocht. Het ging uiteindelijk om een drietal aanvragen waarvan er 2 (gedeeltelijk) zijn afgewezen en doorverwezen naar Programma Beheer. De derde kon toch in de regeling.

4. Organisatie en samenwerking tussen de betrokken partijen

Dit jaar is de samenwerking tussen LNH en provincie goed verlopen. Er is een begeleidingsgroep, bestaande uit 3 mensen provincie en 2 LNH, in het leven geroepen die regelmatig bijeenkomt waar de lopende zaken en knelpunten worden besproken. Oplossingen en besluiten worden genomen en deze worden in verslagen vastgelegd. Hierdoor kan Lb zich sterker concentreren op haar uitvoeringstaken en de provincie beter haar beleids aspecten inbrengen. Dit heeft geleid tot wederzijds begrip voor de uitvoeringsaspecten(mogelijkheden en beperkingen) en beleidsvragen die bij de provincie leven. De mandateringsconstructie verloopt goed.

De toetsingscommissie heeft goed gefunctioneerd. Men is voorzien van veelrij overzichten om tot een goede afweging te komen zonder op detailniveau alle aparte aanvragen te hoeven beoordelen. In goed overleg en met goed gemotiveerde argumenten is tot een besluit gekomen waar de hele commissie achterstond. Iedereen was het snel met elkaar eens.

Het secretariaat van de commissie was veel werk omdat naast dat alle aanvragen en overzichten van de aanvragen op een rij moesten worden gezet, moesten ook nog veel standaard procedures ontwikkeld worden waardoor tijdgebrek optrad en stukken niet op tijd klaar waren. Dit is opgelost door een tweede bijeenkomst te organiseren. Alle producten die nodig zijn, zijn nu ontwikkeld en voor de toekomst wordt verwacht dat dit dus soepeler gaat verlopen.

De uitvoering van de regeling is goed verlopen. Enige knelpunten waren 'tijdsdruk om gegevens beschikbaar te hebben voor de commissie' en het databestand waar toch nog veel aan moest gebeuren om het juist te laten functioneren. Hierdoor moest vaak een tussenoplossing worden gevonden omdat er geen tijd was om op de aanpassing van het programma te wachten waardoor overzichten handmatig moesten worden gemaakt.

Belangenorganisaties hebben bij ons aanvragen ingediend voor projecten in hun gebied. Ze hebben ook overheadkosten aangevraagd binnen het project. De uitvoering van het project moeten ze geheel zelf regelen. Vaak krijgen we echter vragen van agrarische natuurverenigingen of wij de overhead kunnen uitvoeren. Wij voeren bijvoorbeeld voor Haarlem/Spaarnwoude het veldwerk uit. De andere natuurverenigingen hebben het zelf georganiseerd. Hoe het is verlopen weten wij niet want de projecten lopen nog. In hoeverre de aanvragers in staat zullen blijken de projecten te organiseren en coördineren is nu nog niet duidelijk, bij grote aanvragen behoeft de termijn waarbinnen het project afgerond moet zijn enige zorg.

5. Overige signalen

Er is onvrede bij de mensen dat regulier beheer 'sec' niet wordt vergoed. Dit komt het imago van de regeling niet ten goede. Het Landschap heeft daarom een voorstel geformuleerd voor eenmalige honorering van beheer. De provincie heeft het voorstel echter afgewezen.

Landschap Noord-Holland (Ilse Miedema, Filippien Koornneef, Mark Kamoen)
maart 2003